

Eira Mertala

PERHEKUNTOUTUS TUTUKSI

Sosionomi koulutusohjelma

2013

PERHEKUNTOUTUS TUTUKSI

Mertala, Eira
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosionomi koulutusohjelma
Elokuu 2013
Ohjaaja: Ahosmäki, Merja
Sivumäärä: 38
Liitteitä: 1

Asiasanat: perhekuntoutus, asiakaslähtöisyys, kehittyvä työyhteisö

Lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksen esittelykansion tilaaminen opinnäytetyönä on saanut alkunsa yksikön tarpeesta kehittää toimintaansa. Taustalla on ajatus vastata työssä esiin nousseisiin haasteisiin ja tarpeisiin. Esittelykansion on toivottu parantavan asiakasprosessia ja kehittävän asiakaslähtöisyyttä. Lähtökohtana esittelykansion tekemiselle voidaan pitää asiakaspalvelun laadun ja työyhteisön toiminnan lisäämistä pitkäjänteisesti. Kehittämistoiminta vahvistaa työyhteisöä ja ylläpitää sen toimintakykyä.

Esittelykansion sisällön tarkoituksena on helpottaa asiakasperheiden muuttoa oudolle paikkakunnalle ja toimia perhekuntoutumisjakson oppaana, josta voi tarkastella kuntoutukseen liittyviä yksityiskohtia. Kansion tavoitteena on nopeuttaa perheiden sopeutumista uuteen tilanteeseen ja saada kotiutuminen uudelle paikkakunnalle sujuvaksi. Samalla toivotaan kuntoutumisprosessin käynnistymisen nopeutuvan ja palvellevan perheitä alusta asti mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja asiakaslähtöisesti. Perhekuntoutuksessa asiakas on oman elämänsä asiantuntijana. Perheelle halutaan tarjota riittävästi tietoa ja ohjausta, jonka avulla kuntoutuja vaikuttaa itse omaan kuntoutumiseensa ja elämäänsä.

Perhekuntoutus tutuksi -esittelykansioon on lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksen asiakas- ja työntekijähaastattelujen pohjalta koottu tietopaketti, jossa esitellään Harjavallassa ja Nakkilassa toimiva lastensuojelulaitos Eemeli, sen eri yksiköt ja erityisesti perhekuntoutus, joka on osa perhetukiyksikköä. Lisäksi kansiossa esitellään lyhyesti paikkakunta ja sen palveluita.

Haastattelemalla saatiin ajantasaista tietoa kahdelta parhaillaan perhekuntoutuksessa olleelta asiakasperheeltä sekä juuri kuntoutusjakson päättäneeltä perheeltä. Asiakasnäkökulman lisäksi esittelykansioon kerättiin perhekuntoutuksen työntekijöiden havaintoihin perustuvaa materiaalia.

Työn lopputuloksena syntyi kirjallisen raportin lisäksi perheiden asuntoihin sijoitettava esittelykansio. Tähänastisen asiakaspalautteen mukaan esittelykansio on tukenut asiakkaiden paikkakunnalle muuttoa ja toiminut käytännön tiedon välittäjänä varsinkin kuntoutumisjakson alkupuolella, mutta myös koko kuntoutusjakson ajan.

GETTING FAMILIAR WITH FAMILY REHABILITATION

Mertala, Eira
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in bachelor of social services
August 2013
Supervisor: Ahosmäki, Merja
Number of pages: 38
Appendices: 1

Key words: family rehabilitation, customer orientation, developing work community

The motivation for ordering an introduction folder for Eemeli Child Welfare Institution's family rehabilitation was the unit's need to develop its operations. The introduction folder was carried out as a thesis work, the idea being to respond to the challenges and needs that would emerge during research. The introduction folder was hoped to improve the customer process and advance customer orientation. The starting point for making the introduction folder was to increase the quality of customer service and develop the work community's operations in the long run. Developing the operations strengthens the work community and maintains its ability to function.

The purpose of the folder's contents is to facilitate customer families' relocation to a new area and offer information during the rehabilitation period. The aim of the folder is to help the families adjust to the new situation and settle into the new area promptly. Furthermore, the folder will hopefully help the rehabilitation process get off to a fast start, thus offering the families comprehensive and customer oriented service from the beginning. In family rehabilitation the customer is the expert of their own life. The aim is to provide the customer family with sufficient information and guidance to help them influence their rehabilitation and life themselves.

Eemeli Child Welfare Institution operating in Harjavalta and Nakkila and its different units with special attention on family rehabilitation, which is part of the family support unit, are introduced in the Getting familiar with family rehabilitation folder. The information in the folder was collected by interviewing both customers and employees of the institution. The folder also includes a short introduction of the area where the institution operates and its services.

Up-to-date information was collected by interviewing two families currently in family rehabilitation, and one family which had recently completed the rehabilitation period. In addition to the customer perspective, material based on employees' observations was collected in the folder.

Both a written report and an introduction folder to be placed in the apartments of the families were produced as a result of this thesis. According to the feedback received so far, the folder has supported the customers' relocation to the area as well as provided practical information especially in the beginning of the rehabilitation period, but also throughout the entire process.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KUNTOUTUKSEN PALVELUJÄRJESTELMÄ.....	7
2.1	Kuntoutus	7
2.2	Perhekuntoutus	8
2.3	Miksi perhekuntoutus?	10
3	PERHE	12
3.1	Vanhemmuus.....	13
3.2	Yhteiskunta muuttuu, niin perheetkin	14
4	LASTENSUOJELULAITOS EEMELI	16
4.1	Asumisyksikkö	16
4.2	Vastaanottokodit.....	16
4.3	Perhetukiyksikkö	17
4.3.1	Perhetyö.....	17
4.3.2	Perhekuntoutus	17
5	TOIMINTA- AJATUS JA –MALLI LASTENSUOJELULAITOS EEMELIN PERHEKUNTOUTUKSESSA	18
5.1	Toiminta-ajatus.....	18
5.2	Toimintamalli	19
5.2.1	Kotikäynnit ennen jakson alkua	20
5.2.2	Perhekuntoutusjakso alkaa	20
5.2.3	Kooste.....	21
5.2.4	Jakson päätyminen	21
5.3	Menetelmät.....	22
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	22
6.1	Toimeksianto	23
6.2	Kohderyhmä ja aineiston hankinta	24
7	OPINNÄYTETYÖN TULOS	25
8	OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	30
8.1	Eettiset kysymykset.....	30
8.2	Luotettavuuden pohdinta	31
9	POHDINTA JA PÄÄTELMÄT	32
9.1	Tutkimustulosten tarkastelu	32
9.2	Ajatuksia opinnäytetyön tekemisestä	34
9.3	Jatkotutkimusehdotuksia	35
	LÄHTEET.....	37

LITTEET

1 JOHDANTO

Lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutukseen osallistuu aina koko perhe tai suuri osa perheestä. Jakson ajaksi perhe muuttaa asumaan perhetukiyksikköön Harjavaltaan, omaan kalustettuun asuntoon. Perheet tulevat perhekuntoutusjaksolle eri puolilta Suomea ja toisinaan hyvin nopealla aikataululla. Heillä voi olla valmistautumisaikaa vain muutama tunti, jolloin kaikki mahdollinen perheiden muuttamista ja uuteen ympäristöön sopeutumista helpottava tieto pitäisi olla perheiden saatavilla kätevästi yksissä kansissa. Onneksi suurin osa perheistä ehtii valmistautua perhekuntoutusjaksoon ajan kanssa, jolloin myös tutustumiskäynti yksikköön järjestyy ennen varsinaisen kuntoutusjakson alkua.

Ajatus perhekuntoutuksen esittelykansion tekemisestä on tullut esiin lastensuojelulaitos Eemelin perhetukiyksikön johtajan toimesta keväällä 2012. Työyhteisössä oli noussut tarve kehittää yksikön toimintaa ja asiakasprosessia sekä todellinen halu huomioida asiakkaiden mielipide ja vastata asiakkaiden esiin tuomiin haasteisiin, toimia asiakaslähtöisesti.

Koska asiakasta pidetään oman elämänsä ja kuntoutumisen asiantuntijana on tarkoituksena tarjota riittävästi tietoa ja sitä kautta ohjata kuntoutujaa vaikuttamaan itse omaan kuntoutumiseensa ja elämäänsä. (Kettunen, Kähärä-Wiik, Vuori-Kemilä & Ihalainen 2009, 7). Asiakaslähtöisyyttä voidaan pitää perhekuntoutuksen asiakastyön eettisten periaatteiden yhdistävänä tekijänä.

Asuntoon sijoitetun esittelykansion tarkoituksena on toimia nimensä mukaisesti tiedonvälittäjänä perheille sekä jakson alussa, että jakson aikana. Ensimmäisten perhekuntoutuspäivien aikana perheille annetaan varsin paljon tietoa käytännön järjestelyistä ja asioiden hoitamisesta kuntoutusjakson aikana. Mikäli perhe jännityksen tai muun syyn vuoksi ei ole kaikkea tietoa pystynyt omaksumaan voi perehdytyskansiosta helposti tarkastaa yksityiskohtia. Asioiden omaksuminen ja tutuksi tuleminen helpottaa perheitä pääsemään kuntoutumisen alkuun. Tavoitteena on nopeuttaa per-

heiden ja ohjaajien luottamuksellisen ja tavoitteellisen sekä asiakkaan tarpeisiin vastaavan yhteistyön alkamista.

Kansion sisällön kokoamiseen olen käyttänyt apuna lastensuojelulaitos Eemelin perhetukiyksikön perhekuntoutuksen perheohjaajia ja johtajaa. Lisäksi olen haastatellut perhekuntoutuksessa olleita perheitä saadakseni asiakasnäkökulman kansion sisältöön.

2 KUNTOUTUKSEN PALVELUJÄRJESTELMÄ

2.1 Kuntoutus

Kuntoutusjärjestelmä voidaan Suomessa jakaa osajärjestelmiin, jotka ovat mm. julkinen terveydenhuolto, sosiaalihuolto ja tapaturma- sekä liikennevakuutuslakien mukainen kuntoutus. Kasvatuksellinen, lääkinnällinen, ammatillinen ja sosiaalinen kuntoutus ovat osajärjestelmiin kuuluvia toiminta-alueita. Kuntoutuja voi käytännössä saada samanaikaisesti eri osajärjestelmien kautta esimerkiksi lääkinnällistä, ammatillista ja sosiaalista kuntoutusta. Kuntoutus onkin lähes poikkeuksetta moniammatillista yhteistyötä hyvin monen eri ammattiryhmän toimijoiden välillä. (Kettunen ym. 2009, 197-200.)

Kuntoutusta järjestävien tahojen toimintaa säädellään lailla. Tarkoituksena on varmistaa, että kuntoutujat saavat palvelut yhdenvertaisesti, oikeudenmukaisesti ja joustavasti. Aluehallintovirastot valvovat kuntia ja yksityisiä sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajia. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto puolestaan koordinoi ja ohjaa aluehallintovirastoja. Aluehallintovirastot sekä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto toimivat sosiaali- ja terveysministeriön alaisina. Kuntoutuksessa on tavoitteena edistää vammaisen, sairaan tai vajaatoimintakykyisen ihmisen toimintakykyä, hyvinvointia, työllistymistä, selviytymistä itsenäisesti ja mahdollisuuksia osallistumiseen. (Sosiaali- ja terveyspalveluiden www-sivut 2013.)

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena voi olla henkilön sosiaalisen toimintakyvyn parantaminen. Prosessin tarkoituksena on esimerkiksi helpottaa asumista tai yleistä osallistumista. Kasvatuksellinen kuntoutus voi olla esimerkiksi vajaakuntoisen tai vammaisen lapsen tai aikuisen kasvatusta ja koulutusta. Se pitää myös sisällään ne erityisjärjestelyt, joita näiden toteuttaminen vaatii. Ammatillisena kuntoutuksena pidetään sellaisia toimenpiteitä, jotka tukevat vammaisen, vammautuneen tai pitkäaikaissairaana yksilön mahdollisuuksia saada hänelle soveltuva työ tai säilyttää jo olemassa oleva työpaikka. Lääkinnällinen kuntoutus on sairaanhoitopainotteista avo- tai laituskuntoutusta. Se nähdään yksilön fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä parantavaksi toimenpiteeksi, joka on käynnistetty lääketieteellisten tutkimusten pohjalta. Voidaan myös puhua toimintakykykuntoutuksesta tai toimintakykyä ylläpitävästä kuntoutuksesta. (Kettunen ym. 2009, 203-219.)

2.2 Perhekuntoutus

Perhekuntoutus voi olla monenlaista kuntouttavaa toimintaa mm. lastensuojelu- ja terapiatyössä. Perinteisesti perhekuntoutuksesta on käytetty vanhaa perhekuntoutustyöryhmän määritelmää vuodelta 1993, jossa perhekuntoutuksella tarkoitetaan sellaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, jotka kohdentuvat psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen turvallisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseen, edistämiseen ja/tai palauttamiseen perheyhteisössä tai useammassa kuin yhdessä yhteisön jäsenessä. (Linakangas & Lehtoranta 2011, 211.) Tavoitteelliseen kuntoutusprosessiin osallistuu lapsi tai nuori perheensä kanssa. Kuntoutuksen aikana perhettä tuetaan ja yhteistyössä vanhempien kanssa vahvistetaan lapsen hyvän kasvun ja kehityksen edellytyksiä. Perhekuntoutuksessa pidetään tärkeänä koko perheen tukemista niin, että perheen omat periaatteet, arvot ja ihmiskäsitys ovat ohjaamassa kuntoutumista. Erityisesti perhekuntoutuksessa korostetaan lapsen ja vanhemman välisen suhteen tärkeyttä ja lapsen näkökulman näkyväksi tekemistä vanhempien näkemysten rinnalla. (Pärnä 2010, 45-46.)

Perhekuntoutukseen osallistuu koko perhe ja sen tavoitteena on lastensuojelullisesta näkökulmasta katsottuna kodin olosuhteiden vuoksi vaikeuksissa olevan lapsen tai nuoren mahdollisimman hyvän kasvun ja kehityksen edistäminen ja tukeminen. Per-

hekuntoutuksessa lapsen tai nuoren tarpeet ovat etusijalla, mutta koko perhe on monipuolisten palvelujen piirissä. Perheen omien voimavarojen löytyminen ja vuorovaikutuksen vahvistaminen ovat keskeisiä tavoitteita. Kuntoutumisjakson aikana työskennellään ja verkostoidutaan perheen kanssa työskentelevien ammatillisten tahojen sekä perheen läheisten kanssa. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 46.) Kunnat turvautuvat perhekuntoutukseen yleensä silloin, kun niiden omat tukimuodot on käytetty loppuun ja tarvitaan apua joko välittömästi tai pian esimerkiksi huostaanoton uhatessa (Linnakangas, Lehtoranta, Järvikoski & Suikkanen 2010, 21). Lastensuojelun palvelujärjestelmä on seuduittain muodostunut hyvin erilaiseksi. Palvelujen sisältö, saatavuus ja tarve vaihtelevat kunnittain ja alueittain erityistason lasten, nuorten ja perheiden palvelujen osalta. (Heino 2007, 40.)

Perhekuntoutuksessa lastensuojeluksellinen näkökulma on keskeinen. Perhekuntoutus voi olla lastensuojelullista kuntoutusta, lastenpsykiatrasta kuntoutusta tai vaikeavammaisten lasten kuntoutusta. (Pärnä 2010, 47.) Perhekuntoutus tähtää hyvään ja toimivaan yhteistyösuhteeseen sekä perheenjäsenten vaikutus- ja toimintamahdollisuuksien lisääntymiseen. Perhekuntoutus on parhaimmillaan onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä sekä lisääntyvää vuorovaikutusta. Se rakentaa ja jäsentää perheenjäsenten välisiä suhteita ja yhteistyötä uudelleen niin, että myös lapsen ääni tulee kuullulle ja perheelle tarjoutuu mahdollisuus ihmissuhdetaitojen ja vanhemmuuden harjoitteluun. Perhekuntoutuksen keinoin perheenjäsenten käsitykset omista ja läheisten kyvyistä muuttuvat ja samalla perhe löytää uusia mahdollisuuksia ja ongelmanratkaisutaitoja. (Heino & Viinikainen 2013, 170- 171.)

Perhekuntoutus, eli koko perheen sijoitus laitoksiin, on Suomessa lastensuojelussa vielä melko uutta. Se on lähtenyt kehittymään osana kuntien lastensuojelua 1990-luvun puolivälistä lähtien. Lastensuojelun avohuollon tukitoimena (Lastensuojelulaki 88/2010, 37 §) koko perhe voidaan sijoittaa kuntouttavaan perhe- tai laitoshuoltoon. Sijoitus perustuu aina vapaaehtoisuuteen. Monipuolisia perhekuntoutuspalveluja tarjoavat esimerkiksi lastensuojelulaitokset ja päihdehuollon hoitolaitokset. Kuntoutus voidaan toteuttaa ympärivuorokautisena, jolloin perhe asuu koko kuntoutuksen ajan laitoksessa, tai päivämuotoisena. Yhtenä vaihtoehtona on laitoksen yhteydessä olevat perheasunnot, jossa perheille voidaan tarjota tehostettua tukea. Perhekuntoutus toteutetaan aina laitosympäristössä, joka erottaa sen perheiden kotona

tehtävästä perhetyöstä. Perhekuntoutuksessa tarjotaan kuntouttavaa toimintaa koko perheelle suunnitellusti ja tavoitteellisesti. Perheenjäsenten välisen vuorovaikutuksen tukeminen erilaisin toiminnallisoin menetelmin, arjen taitojen harjoittelu ja säännöllisen päivärytmin vakiinnuttaminen ovat koko perheen kuntoutuksen kulmakiviä. Perhekuntoutusjaksolla edellä mainittuja asioita harjoitellaan turvallisessa ympäristössä henkilökunnan tuen avulla. Tavoitteena on tukea koko perhettä, jotta lapsen kotona asuminen olisi mahdollista ja täyttäisi hyvän ja turvallisen lapsuuden kriteerit. Palveluja tarjotaan mm. raskaana oleville päihdekäyttäjille turvaamaan syntyvän lapsen terveys. (Sosiaaliportin [www-sivut](http://www.sosiaaliportti.fi) 2013.)

Lasten ja vanhempien välisen tunneyhteyden aktiivinen rakentaminen on yksi tärkeimmistä lähtökohdista kuntoutuksellisessa perhetyöskentelyssä. Tämän lisäksi perheen hyväksyvää, kannustavaa ja välittävää ilmapiiriä tuetaan sekä harjoitellaan suhdetaitoja ja vuorovaikutusta. Tavoitteena on pyrkimys myönteiseen muutokseen. (Heino & Miller 2007, 13.) Perhekuntoutuksessa tuetaan vanhempien taitoja kasvattajana. Samalla huomioidaan, etteivät suhtautumistavat kasvatuksessa koskaan riipu yksipuolisesti vanhemmista, vaan myös lapsi vaikuttaa kasvattajiinsa ja vanhempiinsa. Lapsi rikastuttaa aikuisen elämää monin tavoin ja on samalla antavana osapuolella. Kasvatus nähdään tietoisena yhdessäolona, yhteistoimintana ja vastavuoroisena vaikuttamisena. (Heino & Viinikainen 2013, 185.)

2.3 Miksi perhekuntoutus?

Perhekuntoutus on todettu hyväksi työmuodoksi osana lastensuojelun avohuollon työskentelyä. Se on tehokas apu tilanteissa, joissa on olemassa riski kodin ulkopuoliseen sijoitukseen. Perhekuntoutusjakson onnistumisen edellytyksenä on sen oikea-aikaisuus ja perheen motivaatio. (Sosiaaliportin [www-sivut](http://www.sosiaaliportti.fi) 2013.)

Perhekuntoutus on ehkäisevää lastensuojelutyötä, jonka avulla lasten ja vanhempien välistä suhdetta vahvistetaan. Filosofisena perustana voidaan pitää näkemystä perheen ja vanhempien ensisijaisuudesta lapselle. Perhekuntoutusjaksolla perhettä tuetaan niin, että he voivat luottaa selviytymiseen normaalissa elämässä ja pystyvät tekemään elämässään ratkaisuja, jotka tukevat heidän elämäänsä jatkossa. Työote per-

hekuntoutuksessa perustuu asiakkaan aitoon ja arvostavaan kohtaamiseen, ratkaisuja ja voimavarakeskeiseen ajatteluun sekä ohjaavaan kasvatukseen. (Pärnä 2010, 46-47.) Vanhemmat saavat kuntoutuksesta voimavaroja, joista hyötyvät myös lapset. Tulosten mukaan kuntoutuksen pitkäkestoisuus ja monenlaisten työtapojen hyödyntäminen on tärkeää, kuten myös perheen, palveluntuottajan ja lähettäjätahon tiiviistä yhteistyöstä huolehtiminen. (Linnakangas ym. 2010, 54-55.)

Ennen perhekuntoutusjakson alkamista on perhe tai joku sen jäsenistä yleensä ollut erilaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakkaana. Yksittäinen perheenjäsen on voinut saada tukea monin eri tavoin, mutta koko perheen tavoitteellinen ja suunnitelmallinen tuki on saattanut jäädä toteutumatta. Kuntoutukseen päädytään lisääntyneen huolen vuoksi. Syynä voi olla vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmat, lisääntynyt huoli vanhempien jaksamisesta, perheväkivalta, lasten koulunkäyntiongelmien, käytöshäiriöt tai kasvatukseen liittyvät vaikeudet. Myös perheen vuorovaikutuksen vakavat ongelmat, vanhempien ennakoimaton käytös, lasten tarpeiden tunnistamisen vaikeudet, erilaiset kasvatuseräpäteet tai jostain muusta syystä johtuva elämäntilanteen kaoottisuus voivat olla syinä päättymiseen perhekuntoutukseen. Perhekuntoutus suunnitellaan vastaamaan perheen tavoitteita ja tarpeita pysäyttämällä perheen nykytilanne ja työskentelemällä tavoitteellisesti kohti muutosta. (Järvinen ym. 2007, 46.)

Tavoitteena perhekuntoutuksessa on vahvistaa perheen toimintakykyä lapsen turvallisen ja riittävän hyvän lapsuuden mahdollistumiseksi entistä paremmin. Tilanteissa, joissa lapsen turvallinen kehitys ja hyvinvointi ovat arvioiden mukaan uhattuna, on perhekuntoutus nähty hyödylliseksi ja tarpeelliseksi. Uhka voi liittyä vanhemmuuteen ja arjen sujumiseen. Perhekuntoutuksessa perheen tilanteeseen puututaan ja perhettä tuetaan muutokseen. Perhekuntoutus voi herättää monenlaisia tunteita ja voi jopa pelottaa perheitä sekä pakottaa puolustautumaan. Kuitenkin se tuo yleensä mukanaan helpotuksen ja kokemuksia kuulluksi tulemisesta. (Miller & Törrönen 2010, 70.) Vanhempien saadessa tukea vanhemmuuteensa he jaksavat paremmin. Tämä välittyy yleensä myös lapsen hyvinvointiin. Lapsi ei kuitenkaan tule autetuksi auttamalla pelkästään vanhempia. Perhekuntoutuksessa tuetaan niin yksittäisiä perheenjäseniä kuin koko perhettä. (Linnakangas ym. 2010, s. 54-55.)

3 PERHE

Eri kulttuureissa ja tieteenaloissa perheen käsitteellinen määrittely vaihtelee. Perinteisessä määritelmässä perheeseen kuuluu yksi tai useampi lapsi sekä vanhemmat. Perhe jakaa yhteisen kodin ja heillä on keskinäinen emotionaalinen suhde. Tämän päivän perhe on kuitenkin paljon monimuotoisempi. Ydinperheen tilalla lapsella voi, aikuisten erinäisten ratkaisujen johdosta, olla ympärillään useampia vanhempia ja perheen arkeen voi kuulua uusista suhteista, myös uusia sisarusia. Lapsen vanhemmat eivät välttämättä asu samassa kodissa, eikä vanhempien ja muiden lapsen elämään läheisesti kuuluvien aikuisten oikeudet ja velvollisuudet tämän hoitoon ja kasvatukseen liittyen ole enää kovin yksiselitteisiä. (Järvinen ym. 2007, 12.)

Perhekuntoutuksessa perhe on se yksikkö, jonka ihmiset itse kokevat perheekseen. Kaikki perheet ovat erilaisia ja ne voivat olla myös monien vastakohtien lähde. Perhe voi olla ylpeyden tai häpeän aihe, se voi kuluttaa tai vahvistaa. Perhe voi olla ravitseva, mutta myös vaativa. Perheen merkitys on jokaiselle erilainen. (Pärnä 2010, 46.) Suurin osa suomalaisista lapsiperheistä voi hyvin, vaikka julkaisut, tilastot ja selvitykset kertovat synkkiä asioita vanhemmuudesta. Näissä tilastoissa nousee kuitenkin esiin, että huonommassa asemassa olevien lasten pahoinvointi on kasvanut. (Remsu 2007, 28.)

Perheen tehtävä on uuden sukupolven kasvattaminen. Perhe toimii jäsentensä turva-
paikkana, missä jäsenten tunnesuhteet kehittyvät. Perhe kannattelee jäseniään vaikeinkin aikoina samalla mahdollistaen uuden alun myös epäonnistumisten ja erehdysten jälkeen. Yksi perheen vaativista tehtävistä on rakentaa myönteisiä tunnesuhteita ja kestäviä ihmissuhteita. Niitä vahvistetaan ja sijoitetaan arkeen toimintana ja tekoina. Lasten arvomaailma, itseluottamus ja itsetuntemus muovautuvat ja kehittyvät turvallisten ja lämpimien ihmissuhteiden varassa sellaisiksi, että ne kantavat vielä aikuisena. (Miller & Törrönen 2010, 72.)

3.1 Vanhemmuus

Lapset tarvitsevat hoivan ja rakkauden lisäksi luottamusta siihen, että aikuiset heidän lähellään ovat olemassa lasta varten ja tilanne säilyy samana myös tulevaisuudessa. Arjessa päivittäin toistuva aikuisen läsnäolo, kiireettömyys ja huolenpito ovat lapselle merkki arvostuksesta, välittämisestä sekä hyväksynnästä. Heino ja Millerin mukaan lapsella on oikeus hyvään lapsuuteen ja vanhemmilla on oikeus hyvään vanhemmuuteen. (Heino & Miller 2007, 11- 12.)

Lapsen ja vanhempien suhde perustuu lapsen oikeuteen omiin vanhempiinsa. Biologisesta näkökulmasta lapsen synnyttänyt nainen on hänen äitinsä ja tämän siittänyt mies lapsen isä. Lapsen synnyttänyt nainen ja tämän puoliso ovat automaattisesti lapsen vanhempia ja perinteisesti vanhemmuuteen on liitetty myös vanhempien oikeudet ja velvollisuudet. Nyt on biologisen vanhemmuuden määritelmää jouduttu miettimään uudelleen mm. hedelmöityshoidon kautta syntyneiden lasten kohdalla. Juridinen vanhempi on henkilö, jolle on lain (laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, 3§) mukaan määritetty tai oikeudessa määrätty vanhemmuus. Lapsen vanhempina voidaan sosiaalisesta näkökulmasta pitää niitä aikuisia, jotka huolehtivat lapsen arjesta. Psykologisessa mielessä vanhempi on se, jonka lapsi tunnetasolla kokee vanhemmakseen. (Järvinen ym. 2007, 13.)

Vanhemmuuden on väitetty olevan hukassa. Väite ei kuitenkaan kerro vanhempien haluttomuudesta vastuunkantamiseen, vaan pikemminkin yksin jäämisestä moniin ristipaineisiin, joissa vanhemmuuden taidot, myönteisen ilmapiirin luominen, vuorovaikutus ja tietoinen kasvatuksellinen ohjaus ovat kaikille vanhemmille haasteita. (Miller & Törrönen 2010, 72.) On kiistatonta, että varhaislapsuuden kasvuolot ja perhetausta vaikuttavat lapsen ja nuoren kehitykseen. He tarvitsevat kunnioitusta, huomiota, aikaa, mutta ennen kaikkea rakkautta. Se tarkoittaa, että lapsen ja vanhempien tulee olla vuorovaikutuksessa keskenään. Perheissä on tärkeää pystyä antamaan myönteistä palautetta, mutta myös vaikeista asioista keskusteleminen edistää lapsen ja nuoren hyvinvointia. (Soisalo 2012, 19.)

3.2 Yhteiskunta muuttuu, niin perheetkin

Perheet voivat olla kokoonpanoltaan hyvin erilaisia. Niin kutsutuissa sateenkaariperheissä ovat vanhemmat samaa sukupuolta. Monikulttuurisessa perheessä voi osalla tai kaikilla jäsenillä olla ulkomaalaistausta. Nykyään perhekäsitteen alle kuuluvat myös lapsettomat perheet. (Järvinen ym. 2007, 12- 13.)

Yhteiskunnalliset muutokset asettavat haasteita perheiden roolille ja toimintakyvylle. Muutokset vaikuttavat perheisiin monin eri tavoin. Perheiden mahdollisuudet toimia toiminnallisena yksikkönä ovat vähentyneet ja samanaikaisesti myös eri tilojen ja paikkojen merkitys lapsen elämässä on muuttunut. Lapsi on suuren osan päivästä muualla kuin kotona: päivähoitossa, koulussa tai erilaisissa harrastuksissa. Sekä vanhempien että kodin rooli lapsen päivässä on ajallisesti vähentynyt. Lisäksi perheisiin kohdistuvat vaatimukset ymmärtää nopeita muutoksia ja reagoida niihin ovat kasvaneet. Edellä kuvatut muutokset koskevat perheiden toiminnallista asemaa enemmän kuin niiden roolia ja tehtäviä. Kasvatustehtävässä vanhemmat ovat saaneet rinnalleen lukuisia eri toimijoita mm. media, harrastukset ja päivähoidon ammattilaiset. Vaikka aikuisten yhteiskunnallinen asema vanhempina on ohentunut, on vanhempien tehtävä ja rooli lapsen ensisijaisena kasvattajana silti säilynyt, jopa korostunut. Perheisiin kohdistuvien erilaisten vaatimusten ja perheiden vaikuttamismahdollisuuksien ristiriita vaikuttaa yhä suuremmalta. (Linnakangas ym. 2010, 53.)

Osa perheistä on joutunut yhä eriarvoisempaan asemaan sekä taloudellisesti että sosiaalisesti. Perhe- ja työelämän yhteensovittaminen on lapsiperheissä toisinaan vaikeaa ja arjessa tehdään monia erilaisia ratkaisuja ja kompromisseja. Työelämässä vaatimukset kasvavat ja samanaikaisesti työelämän ulkopuolelle jäävien perheiden elämään ja hyvinvointiin heijastuvat kokemukset eristyneisyydestä ja syrjään jäämisestä. Perheissä saattaa olla mielenterveysongelmia, päihteiden käyttöä ja oman perheen elämän hallitsemattomuutta, köyhyyttä ja joistain muista syistä elämän siirtymistä sivuraiteille, jolloin myös perheen lasten tilanteet kärjistyvät ja tarvitaan lastensuojelun palveluita. (Miller & Törrönen 2010, 73.)

Perheiden eläessä jatkuvassa muutoksessa on aiheellista miettiä, kuinka varmistua siitä, että jokainen lapsi saa riittävästi aikaa, huolenpitoa ja ohjausta läheiseltä ja tur-

valliselta aikuiselta (Heino & Miller 2007, 12). Aikuinen vanhemmuus kirjan artikkelissa Hoivan voima Seija Sihvola (2006, 107) nostaa esiin perherakenteiden muutoksen. Enää ei ole kolmen sukupolven perheitä, vaan pienten lasten kanssa toimitaan ilman aikaisempien sukupolvien tukea. Pahimmassa tapauksessa oma lapsi on ensimmäinen pieni vauva, jonka kanssa vanhemmat toimivat. Vanhemmilla puuttuu mahdollisesti täysin hoivanantomalli ja uudessa tilanteessa saatetaan olla yksin, ilman turvaverkkoa. Isovanhempien satunnaiset vierailut eivät välttämättä tarjoa riittävästi oppimisen mahdollisuuksia ja vuorovaikutusta. Myös isovanhempien roolit ovat muuttuneet, eikä elämyshakuinen omasta elämästä nauttiva isovanhempi ole aina halukas tukemaan omaa lastaan tämän kasvatustehtävässä. Lasten hoitamisesta on tehty melko suoritepainotteista ja monimutkaista. Lapsiperheissä vertaillaan jälkikasvua muihin, jolloin paineet kasvavat entisestään. Vanhemmilla saattaa olla valtavasti tietoa lastenkasvatuksesta, mutta ei ymmärrystä. Monimuotoisessa ja hektisessä tiedeyhteiskunnassa tarvitaan lisääntyvässä määrin yksinkertaisuuden arvostamista. (Heino & Miller 2007, 106- 107.)

On perheitä, joissa vanhemmat ovat olemassa, mutta eivät syystä tai toisesta pidä huolta lapsistaan. Kirjassa Aikuinen vanhemmuus artikkelissa Monenlaista vanhemmuutta Tarja Pösö (2006, 98) toteaa, etteivät perhe-elämän haasteet ole mikään uusi ilmiö. Eri aikoina puututaan erilaisiin ongelmiin ja samalla vanhemmuuteen, perhesuhteisiin, lasten kasvattamiseen ja kasvamiseen kohdistuvat normit ja odotukset muuttuvat. Muuttumattomana on kuitenkin pysynyt asioiden ja tilanteiden ainutkertaisuus. Vanhemmuussuhteissa vaikuttaa monia kulttuurisia, yhteiskunnallisia ja ideologisia tasoja, mutta ne eletään todeksi ainutkertaisessa arjessa. Jatkuvan pohdinnan kohteena tulisikin olla miten vanhemmuussuhteita valvotaan ja ohjataan ja koska niihin on oikea aika puuttua. Suomessa on havaintoja siitä, ettei puutteellista vanhemmuutta hyväksytä vaan korostetaan virheetöntä vanhemmuutta, jossa ei ole tilaa keskeneräisyydelle tai heikkouksille. Samanaikaisesti suomalaisia lapsia elää omassa kodissaan lapsuuttaan loukkaavan ja riittämättömän huolenpidon kohteena. Erilaisuus vanhemmuudessa ja perheissä tulee hyväksyä, mutta rajan vetäminen ja varmistuminen lasten hyvinvoinnista on toisinaan todella hankalaa. (Pösö 2006, 98.)

Nykytietämys mahdollistaa niiden perheiden löytämisen, joissa negatiivinen sosiaalinen perimä on muita todennäköisempää ja perheille tulisi tarjota tukea mahdolli-

simman aikaisessa vaiheessa, jolloin voitaisiin katkaista myös perheen negatiivinen perimäkierre. Perheiden lisäksi myös yhteiskunnalla on vaikutuksensa lapsen sosiaalisen perimän muotoutumiseen. Perheen puutteita on mahdollista tiettyyn pisteeseen asti korvata muilta tärkeiltä ihmisiltä saatavana tukena. Esimerkiksi köyhyys ei sinänsä tuota negatiivista sosiaalista perimää, vaan kyse on pikemminkin siitä, miten perhe on mukana yhteiskunnassa. Lisäksi perheenjäsenten keskinäisillä väleillä ja suhteilla muihin ihmisiin on merkitystä. Erilaisten menetelmien, kuten kiintymyssuhdemenetelmän, kautta on mahdollista selvittää, mitä tukea vanhemmat tarvitsevat kasvaakseen riittävään vanhemmuuteen, isyyteen ja äitiyteen. Perheiden saadessa riittävää tukea voidaan lapsille mahdollistaa varttuminen omissa primääriperheissään. (Soisalo 2012, 19.)

4 LASTENSUOJELULAITOS EEMELI

4.1 Asumisyksikkö

Yksityinen lastensuojelulaitos Eemeli on perustanut Harjavaltaan vuonna 2003 kaksi kuusipaikkaista asumisyksikköä, jotka tarjoavat kodin kahdelletoista huostaan otetulle tai muulla tavoin sijaishuoltoa tarvitsevalle 10 -18 -vuotiaalle lapselle tai nuorelle. Eemelin lapset ja nuoret tarvitsevat erityistä tukea ja ohjausta kasvussaan ja kehityksessään. Syitä Eemelissä asumiseen voivat olla mm. sosiaalinen sopeutumattomuus, rajattomuus, päihteiden käyttö, kouluongelmat, peliriippuvuus, turvattomat kotiolot tai psyykkiset ongelmat, kuten masennus ja itsetuhoisuus. (Lastensuojelulaitos Eemelin www- sivut 2013.)

4.2 Vastaanottokodit

Lastensuojelulaitos Eemelissä on kaksi vastaanottokotia, joista vanhempi vuodesta 2007 toiminut yksikkö on Harjavassa samassa pihapiirissä asumisyksiköiden kanssa ja vuonna 2012 avattu yksikkö on Nakkilassa. Vastaanottokodit tarjoavat päivystysluonteista ja akuutteihin tilanteisiin liittyviä lyhyitä hoitojaksoja 0 -17 -vuotiaille lap-

sille. Vastaanottokodeissa on valmius ottaa lapsi sisään tunnin varoitusajalla. Mo-
lemmissa yksiköissä on tilat seitsemälle lapselle. (Lastensuojelulaitos Eemelin www-
sivut 2013.)

4.3 Perhetukiyksikkö

Lastensuojelulaitos Eemelin perhetukiyksikön tiloissa toimivat sekä perhetyön, että
perhekuntoutuksen palvelut. (Lastensuojelulaitos Eemelin www- sivut 2013.)

4.3.1 Perhetyö

Perhetukiyksikössä toimiva kotiin tehtävä perhetyö on voimavarakeskeistä, lä-
pinäkyvää ja perhettä tukevaa. Eemelin perhetyössä voidaan antaa mm. ohjausta ar-
jen hallintaan, vanhemmuuteen liittyviin kysymyksiin tai perheen sisäiseen vuoro-
vaikutukseen liittyviin ongelmiin. Perhetyöllä voidaan myös varmistaa muutoksen
säilyminen esimerkiksi vastaanottokodilla toteutetun pysäytysjakson jälkeen tai tilan-
teessa, jossa lapsi huostaanoton jälkeen palaa kotiin. Perhetyö toimii myös päivystys-
luonteisesti ja se pystyy järjestämään ammattitaitoista apua saman vuorokauden ai-
kana perheen äkillisiin kriiseihin. (Lastensuojelulaitos Eemelin www- sivut 2013.)

4.3.2 Perhekuntoutus

Perhekuntoutuksen asiakasperheille tarjotaan kuntoutusjakson ajaksi omat kalustetut
asunnot. Asuntoja on viisi kappaletta. Perhetukiyksikön pihapiiri ja yksikön muut
tilat mahdollistavat monipuolisen toimintojen järjestämisen asiakkaiden kuntoutumi-
sen tueksi. Perhetukiyksikön toimintaperiaatteina ovat perheen voimavarojen, van-
hemmuuden, osallisuuden ja toimintakyvyn tukeminen perheen omaa identiteettiä
kunnioittaen. Perhekuntoutuksen keinoin vahvistetaan perheen arjen hallintaa ja pe-
rusvalmiuksia niin, että perhe pystyisi jatkamaan elämäänsä kotiin tehtävän perhe-
työn tai perhekuntoutusjakson jälkeen itsenäisesti. (Lastensuojelulaitos Eemelin
www- sivut 2013.)

5 TOIMINTA- AJATUS JA – MALLI LASTENSUOJELULAITOS EEMELIN PERHEKUNTOUTUKSESSA

5.1 Toiminta-ajatus

Lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksen toiminta-ajatus on vahvistaa vanhempien kykyä toimia vanhempina niin, että lapsen fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kasvu tulisi turvattua. Perhekuntoutusjakson arvioiva näkökulma perustuu perheen voimavarojen, vahvuuksien ja vaikeuksien tunnistamiseen. Perheen elämä voidaan rakentaa voimavarojen ja vahvuuksien varaan vahvistamalla sen sisäisiä vuorovaikutussuhteita. Eemelin perhekuntoutuksessa perheen toimintakykyä pyritään parantamaan käytännön arjen ohjauksella ja tarvittaessa terapialla. Perhekuntoutusjakson perustehtävänä on kerätä tietoa perheestä sekä arvioida ja havainnoida perhettä. Näiden tietojen perusteella perhettä tuetaan muutokseen, niin, että lapsen kasvuun ja kehitykselle olisi mahdollisimman turvalliset ja hyvinvointia tukevat puitteet.

Suurin osa lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksen asiakkaista tulevat yksiköön lastensuojelun avohuollon tukitoimena eri puolilta Suomea. Avohuollon tukitoimi voi olla tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa taikka laitoshuoltoa yhdessä lapsen vanhemman, huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. (Lastensuojelulaki 37§.) Asiakkuus perhekuntoutuksessa perustuu vapaaehtoisuuteen ja on perheelle maksutonta. 12 vuotta täyttäneen lapsen sijoitukseen tarvitaan lapsen oma ja hänen huoltajansa suostumus. Tähänastisista lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksen perheistä ainoastaan yksi on tullut lapsen kiireellisen sijoituksen päätöksellä. (lastensuojelulaki 38 §.)

Lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksessa kuntoutussuunnitelmat tehdään yhdessä lähettävän tahon, perheen ja perhekuntoutuksen kanssa. Tarvittaessa perhekuntoutusjakson aikana on mahdollisuus perhe- ja parisuhdeterapiaan tai psykologin palveluihin. Eemelissä tehdään myös perhearviointeja. Olennainen osa perhekuntoutusta on jakson jälkeen tehtävät kotikäynnit, joissa arvioidaan perheen kuntoutusjaksoista saamaa hyötyä ja arjen sujumista kotona. Perhekuntoutusjakson päätyttyä voidaan jatkumona tarjota perheen kotiin vietävää perhetyötä, jolloin toimijoina ovat jo kuntoutusjaksolta tutut työntekijät.

Perhekuntoutusjakson tavoitteita ovat esimerkiksi tuen antaminen vanhemmuuden haasteisiin, perheen toimintakyvyn vahvistaminen, auttaa perhettä selviytymään kriisistä, perheen vuorovaikutuksen parantaminen, lapsen näkyväksi tekeminen ja turvallisen kotiinpaluun mahdollistaminen.

5.2 Toimintamalli

Lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksessa prosessi lähtee liikkeelle kunnan sosiaalityöntekijän yhteydenotolla. Kun perhekuntoutuspaikkaa kysytään, on perheen esitiedoilla tärkeä merkitys arvioitaessa, voidaanko perheelle tarjota realistiset mahdollisuudet hyötyä jaksosta.

Esteenä perhekuntoutusjaksolle pääsyyn ovat:

- Akuutti psyykinen sairaus tai mielenterveysongelma
- Hallitseva päihdeongelma
- Väkivallan uhka
- Valvontaa vaativa itsetuhoisen käyttäytyminen
- Lapsen vakava käytöshäiriö, johon sisältyy hallitsematonta väkivaltaista käyttäytymistä.

Sosiaalityöntekijältä saatujen tietojen perusteella yksikössä mietitään, miten perhettä voidaan auttaa. Aloituspalaverissa kartoitetaan, minkälaisilla palveluilla perhettä lähdetään tukemaan ja perheelle pyritään antamaan jakson alkamisen kannalta tärkeää tietoa perhekuntoutuksesta. Palavereihin osallistuvat perheen ja perhekuntoutuksen edustajien lisäksi sosiaalityöntekijä ja tarvittavassa laajuudessa perheen arjessa toimivat tahot, kuten koulu, päihde- ja mielenterveystyöntekijät jne. Varsinainen päätös perhekuntoutusjaksosta tehdään vasta perheen käytyä tutustumassa yksikköön. Myös sosiaalityöntekijän toivotaan tulevan tutustumiskäynnille, varsinkin jos hän ei ole aikaisemmin käynyt yksikössä. Käynnin yhteydessä esitellään perhetukiyksikön tilat ja toiminta sekä henkilökunta. Tutustumiskäyntien yhteydessä saadaan esitiedot per-

heestä ja sovitaan kotikäyntien määrä ja ajankohdat. Perhe voi tulla kuntoutusjaksolle myös ilman tutustumiskäyntiä.

5.2.1 Kotikäynnit ennen jakson alkua

Kotikäynneille osallistuvat yksikön perheohjaajista perheen omaohjaajaksi valittu ohjaaja sekä hänen työparinaan perhekuntoutuksen johtaja. Yksikössä on yleisenä käytäntönä nimetä perheelle yksi tai kaksi omaohjaajaa. Kotikäynnin tarkoituksena on motivoida perhettä tulevalle jaksolle ja tutustua perheeseen lisää. Perheen elämäntilanne ja odotukset kartoitetaan alustavasti ja samalla kuunnellaan perheen omia tavoitteita jaksolle. Kotikäynnin jälkeen henkilökunta suunnittelee viikkopalaverissa alustavasti uuden perheen jaksoa.

5.2.2 Perhekuntoutusjakso alkaa

Jakson alkaessa perheohjaajat huolehtivat perheen asunnon muuttokuntoon. Asuntoon viedään perheen toiveet huomioiden perusvalikoima ruokatarvikkeita. Tarkoituksen on, ettei perheen tarvitse heti ensimmäisten päivien aikana lähteä kauppaan. Asuntoon viedään perheen lasten ikätason mukaisia leluja ja kirjoja. Perheen erityistarpeet huomioidaan ja asunnon varustelutasoa täydennetään tarvittaessa. Vuorossa oleva perheohjaaja tai yksikön johtaja toivottaa perheen tervetulleeksi ja tuloajasta riippuen perheelle tarjotaan ruoka tai kahvit. Asunto ja yhteiset tilat esitellään perheelle tarkemmin. Uusi perhe tutustutetaan kaikille perheille yhteiseen sauna- ja pyykkitilaan sekä päärakennuksen yhteiseen oleskelutilaan, lasten leikkihuoneeseen ja keittiöön. Saapumispäivänä perheohjaaja esittelee perheelle alustavan viikko-ohjelman, käy läpi perhekuntoutuksen säännöt ja ottaa paperiin allekirjoituksen, jolla perhe sitoutuu sääntöjen noudattamiseen. Lisäksi perhe täyttää tietojenluovutuslupa-kaavakkeen. Tulopäivänä perhe perehdytetään yksikön toimintaan ja käytänteisiin.

Ensimmäisen viikon ohjelma suunnitellaan perheelle kevyeksi. Ruokailut ovat aina-kin osittain perhekuntoutuksen henkilökunnan kanssa yleisissä tiloissa ja päävastuu ruoan valmistuksesta on perheohjaajalla. Perhe voi halutessaan osallistua ruoan valmistukseen. Asumisen suunnitelma -palaveri pyritään sopimaan sosiaalitoimen kans-

sa kuntoutusjakson ensimmäiselle viikolle. Palaverissa suunnitelma laaditaan yhteisesti koko perheelle sekä jokaiselle perheenjäsenelle erikseen. Samalla sovitaan väliarviointipalaverin ajankohta ja tarkennetaan käytännöt perheen kotilomista. Perheohjaaja kirjaa asumisen suunnitelman asiakastietojärjestelmään. Kuntoutusjakson aikana perheohjaajat kirjaavat perheenjäsenten toiminnasta tarkkoja havaintoja: miten vanhemmat toimivat lasten kanssa, mitä perhe on tehnyt, millaista perheen vuorovaikutus on ollut jne.

5.2.3 Kooste

Noin neljän viikon kuntoutusjakson jälkeen omaohjaaja kirjoittaa koosteen sosiaali-toimeen asiakastietojärjestelmään tehtyjen kirjausten perusteella. Kooste käydään perheen kanssa läpi ennen sen lähettämistä sosiaalityöntekijälle. Väliarviointipalaverissa sosiaalityöntekijä, perhe ja perhekuntoutuksen johtaja ja/ tai omaohjaaja tarkastavat asumisen suunnitelman ja perheen tavoitteet, joiden perusteella täsmennetään loppujakson toimintatapoja. Jos perheen jakso on pitkä, niin kooste voidaan tehdä pidemmästä jaksosta kerrallaan, jolloin myös palaverit voidaan pitää harvemmin.

5.2.4 Jakson päätyminen

Jakson loppupuolella paneudutaan tulevaisuus-muutos-näkökulmaan. Mitä asioita perheessä tulisi muuttaa, että kuntoutuksen anti siirtyisi kodin arkeen? Miten perheessä toimitaan kotiutumisen jälkeen? Perheen kuntoutusjaksoa ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan perheen kanssa pitäen mielessä, että perhe on itsensä paras asiantuntija. Omaohjaaja tekee uuden koosteen, joka käydään perheen kanssa läpi ja lähetetään sosiaalityöntekijälle. Loppupalaverissa tehdään perheen ja sosiaalitoimen edustajan kanssa perheelle kotiutumissuunnitelma, sovitaan kotikäynneistä ja tehdään suunnitelma perheen jatkotoimista. Palaveriin kutsutaan tarvittaessa perheen kanssa kotiutumisen jälkeen toimivia tahoja. Jakson päätteeksi perhe täyttää palaute-/arviointilomakkeen perheen kokemuksista perhetukiyksikössä vietetystä ajasta.

Jakson päätyttyä tehdään perheen kotiin kahdesta kolmeen kotikäyntiä, joiden aikana arvioidaan perheen sen hetkistä tilannetta. Perhe arvioi käyntien aikana perhekuntou-

tusjaksoa ja sen hyödyllisyyttä omalle perheelle. Kotikäyntien jälkeen työntekijät arvioivat jakson onnistumista ja omaohjaaja kirjoittaa loppuraportin perheelle ja sosiaalityöntekijälle, jolle toimitetaan myös kuntoutusjakson palautelomake. Perhekuntoutusyksikössä järjestetään kehittämispalaveri saadun palautteen perusteella.

5.3 Menetelmät

Perhekuntoutukseen on kehitetty monia erilaisia kuntoutusmenetelmiä. Erilaisten menetelmien avulla voidaan vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä myönteistä suhdetta ja autetaan perheen jäseniä omien voimavarojen tunnistamisessa sekä yhdessä erikseen. (Pärnä 2010, s.49.) Perhekuntoutuksessa työmenetelmät ovat lapsi- ja perhelähtöisiä. Ne noudattavat perhekuntoutuksen periaatteita korostamalla ratkaisukeskeistä, asiakaslähtöistä ja voimavarasuuntautunutta työtettä. Kaikkien perheenjäsenten välisiä myönteisiä suhteita tuetaan sekä korostetaan kasvattajan taitoja. (Laine, Heino & Pärnä 2010, 154.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Suuri osa opinnäytetöistä tehdään tilaustyönä. Toimeksiantotyöt voivat olla tutkimuksellisia, mutta myös kehittämistöitä. Hakala mainitsee, kirjassaan *Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille* esimerkkinä keskussairaaloille tehdyn opinnäytetyönä mm. eri osastoille laadittuja esitteitä, opasmateriaalia ja potilasohjeita. (Hakala 2004, 38.) Minun tapauksessani tilaaja on oma työnantajani. Lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksen esittelykansion tekeminen on saanut alkunsa tarpeesta kehittää toimintaa. Työyhteisölähtöinen kehittäminen perustuukin usein työyhteisössä ja työssä esiin nousseisiin haasteisiin ja tarpeisiin. Kehittäminen on osa ammattityötä, jossa omaa työtä tutkitaan, arvioidaan ja uudistetaan. Lähtökohtana voidaan pitää asiakaspalvelun laadun lisäämistä käytännön työmenetelmiä ja työtehtäviä kehittämällä. Työyhteisölähtöisessä prosessikehittämisessä painottuu kertaluontoisten parannusten lisäksi pyrkimys parantaa pitkäjänteisesti työyhteisön toimintaa. Tällainen kehittämi-

nen on keino vahvistaa työyhteisöä ja samalla ylläpitää työyhteisön toimintakykyä. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 13.)

Lähtökohta työyhteisölähtöisessä kehittämisessä on kaikkien yhteisön jäsenten äänen kuulluksi tuleminen. Lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksessa on heti ensimmäisten asiakkaiden saapumisen jälkeen alkanut esittelykansion tekemiseen liittyvä ajatustyö. Tilaus työlle on siis erittäin selkeä. Koska näinkin laajan työn toteuttaminen työaikana on haastavaa, sen tekeminen opinnäytetyönä tuntui luonteelta vaihtoehdolta. Työn toteutin haastatellen asiakkaita ja yksikössä työskenteleviä perheohjaajia sekä yksikön johtajaa. Lisäksi käytössäni olivat perhekuntoutuksen perehdytyskansio ja aikaisempien asiakkaiden antamat asiakaspalautteet. Työn toimivuutta lisäävät käytännöt ovat yleensä prosessikehittämisen kohteena, kun kehittämien on työyhteisölähtöistä. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 26).

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena on aina joku konkreettinen tuote, kuten tämän opinnäytetyön esittelykansio. Se voi olla myös kirja, ohjeistus, tietopaketti, portfolio, esittely- tai messuosasto tai joku tapahtuma. Aiheesta riippuen selvityksen tekeminen on yksi osa toteuttamistapaa toiminnallisessa opinnäytetyössä. Raportoinnissa on käsiteltävä keinoja, joilla konkreettinen tuotos on saavutettu. Ensisijaisia kriteerejä toiminnallisessa opinnäytetyössä ovat tuotteen muoto, käytettävyys kohderyhmässä ja käyttöympäristössä, tuotteen houkuttelevuus, informatiivisuus, selkeys ja johdonmukaisuus sekä asiasisällön sopivuus kohderyhmälle. (Vilka & Airaksinen, 2003, 51-53.)

6.1 Toimeksianto

Ajatus esittelykansion tekemisestä perhekuntoutuksen asiakkaille tuli ensimmäisen kerran minun tietooni keväällä 2012, jolloin olin harjoittelijana Eemelin perhekuntoutuksessa. Pohdittuani alustavasti esittelykansion sisältöä ja vakuututtuani toimeksiannosta, olin valmis aloittamaan opinnäytetyön tekemisen keväällä 2013. Aloitin työskentelyn syventämällä tietojani samalla selkeyttäen itselleni kuinka laajasta tutkimus- ja kehittämiskohteesta oikeasti on kysymys. Varsinaisen työn tekemisestä tein sopimuksen toukokuussa 2013. Satakunnan ammattikorkeakoululle tekemäni

opinnäytetyösuunnitelma toimi myös virallisen työn suunnitelmana. Sopimuksessa tuli esiin mm. kustannuksiin ja työn tekemisen aikatauluun liittyvät yksityiskohdat. Kustannuksia työlle tuli ainoastaan kuuden muovikansion hankkimisesta. Kansio sisältää kopiopaperille tulostettuna esittelykansion, jonka sivut ovat kestävyysyistä muovitaskuissa ja eroteltu asiakokonaisuuksien mukaan välilehdillä. Matkakustannukset, jotka koostuivat yhdestä haastattelumatkasta, sekä kansiosta muodostuneet kustannukset maksoi työn tilaaja. (Hakala 2004, 39- 40.)

Alustavassa keskustelussa perhekuntoutuksen johtajan kanssa sovittiin, että aloitan työn tekemisen kokoamalla perheohjaajien ajatuksia esittelykansion sisällöstä. Tiedossa oli, että lisätietoa Harjavallan harrastusmahdollisuuksista ja kaupungin palveluista yleensä toivottiin. Lisäksi oli noussut esiin epätietoisuus perhekuntoutuksesta, kenelle se on tarkoitettu ja mistä syystä perhekuntoutukseen yleensä tullaan. Keväällä 2013 pidetyssä perhekuntoutuksen viikkopalaverissa kirjasin ylös perheohjaajien ideoita ja ehdotuksia kansion sisällöstä. Lisäksi sovittiin, että perheohjaajat voivat laittaa ajatuksiaan sähköpostitse minulle. Kevään aikana kansion sisällöstä keskusteltiin useasti henkilökunnan kanssa ja saamani tiedon perusteella sekä asiakkaita haastatteleamalla kokosin varsinaisen tiedot yksiin kansiin.

6.2 Kohderyhmä ja aineiston hankinta

Esittelykansio tulee lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksen asiakkaiden käyttöön. Kohderyhmä on varsin moninaista, eikä sitä pysty määrittelemään sosioekonomisen aseman, iän, koulutuksen, ammattiaseman tai muun sellaisen mukaan, vaikka näin yleensä tehdään toiminnallista opinnäytetyötä koottaessa. Kohderyhmää yhdistävä tekijä on asiakkuus lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksessa. Esittelykansio on suunnattu ensisijaisesti perheiden aikuisille, mutta sisältö sopii kaikille lukutaitoisille. Aikaisempien asiakkaiden toiveesta saada enemmän tietoa perhekuntoutukseen ja paikkakuntaan liittyen on virinnyt tarve esittelykansion tekemiselle. Toisin sanoen tiedon puuttuminen voidaan määritellä ongelmaksi, joka koskee perhekuntoutuksen asiakkaita ja näin on valikoitunut kohderyhmä opinnäytetyölle. Kohderyhmä vaihtuu epämääräisin väliajoin perheiden jatkaessa elämäänsä omissa kodeissaan ja uusien perheiden tullessa perhekuntoutusjaksolle. Esittelykansion ensisijainen tarkoi-

tus on olla perhekuntoutuksessa asuvien perheiden käytössä koko kuntoutumisjakson ajan. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, 39.)

Kansion sisällön hankinta on osittain tapahtunut jo olemassa olevista perhekuntoutuksen esittelymateriaaleista. Lisäksi olen käyttänyt Harjavallan kaupungin internet-sivuja, joista olen siirtänyt tietoa esittelykansioon. Asiakasnäkökulman sain esittelykansioon haastatteleamalla kolmea perhekuntoutuksen asiakkaana ollutta tai parhailaan olevaa perhettä toukokuussa 2013. Kysymykset osoitin perheen vanhemmalle tai vanhemmille, koska perheiden lapset olivat haastatteluun liian nuoria. Haastattelutavat valikoituivat olemalla hieman eri vaiheessa kuntoutumisprosessia, jolloin tarkoituksena oli saada laajempi näkemys kuntoutumisjaksosta. Kaksi perheistä on raporttia kirjoittaessani kotiutunut ja kolmannen perheen kotiutuminen tapahtuu syksyllä. Haastatteluajankohdat sovittiin perheen viikko-ohjelmaan sopivaksi ja vanhemmat suostuivat haastateltaviksi mielellään. Vanhemmat kokivat mielekkääksi helpottaa myöhemmin samassa tilanteessa olevien perheiden kuntoutumisjaksolle tuloa ja perhekuntoutuksessa asumista. Yksi haastatteluista tehtiin englanniksi, joka on perheen kotikieli. Haastattelut olivat noin puolen tunnin mittaisia ja äänitin ne myöhempää tarkastelua varten puhelimen muistikortille.

Kirjallista raportointia varten vierailin kirjastoissa ja tutustuin internetin välityksellä materiaaliin, josta harkinnan jälkeen valitsin muutaman pääteoksen. Varsinaisesta perhekuntoutuksesta ei vielä ole kovinkaan paljon kirjallisuutta, mutta toisaalta käytössä oleva materiaali on melko tuoretta juuri perhekuntoutuksen lyhyen historian takia.

7 OPINNÄYTETYÖN TULOS

Alusta asti oli selvää, että tilattu opinnäytetyö on kansiomuodossa toteutettava esittelykansio. Kansiomuodossa oleva tietopaketti on asunnoissa perheiden helposti saatavilla ja samalla sitä on vaivatonta muokata ja sen sisältöä tarvittaessa myös lisätä. Tuotoksen toteuttamistapaan ja muotoon sain tilaajalta varsin vapaat kädet. Alusta-

vassa palaverissa perhekuntoutuksen johtajan kanssa sovimme, että kansio on asiakkaiden käytettävissä keväällä 2013.

Koska kokosin esittelykansion oman työpaikkani asiakkaiden käyttöön, olin sekä työn toteuttajan että asiantuntijan asemassa sisältöä suunniteltaessa. Kansion sisältö oli ollut perheohjaajien pohdinnassa jo jonkin aikaa ennen varsinaisen työn aloittamista ja sainkin melko selkeän sisältötoiveen haastatteleamalla yksikön perheohjaajia ja johtajaa. Esittelykansiossa tulisi työntekijän näkökulmasta olla yksikön esittely, koko lastensuojelulaitoksen esittely ja tietoa Harjavallasta. Varsinkin perhekuntoutuksen arjesta ja käytänteistä toivottiin tarkentavaa osiota. Lisätiedon saamiseksi selasin aikaisempien asiakkaiden täyttämiä palautelomakkeita, joissa oli jonkin verran mainittu myös kehittämiskohtia. Jakson aikana olisi haluttu kattavampaa tietoa liikuntapaikoista ja harrastusmahdollisuuksista Harjavallassa.

Hyviä tapoja noudattaen tein itsenäisellä päätöksellä esittelykansioon kansilehden, jossa asiakkaat toivotetaan tervetulleiksi perhekuntoutukseen ja samalla muutamalla sanalla tuodaan esiin kansion sisältävän tietoa lastensuojelulaitos Eemelistä ja sen eri yksiköistä, mutta erityisesti perhekuntoutuksesta. Lisäksi todetaan ansiosta löytyvän tietoa Harjavallan kaupungista ja sen harrastusmahdollisuuksista ja palveluista. Kansilehdellä on myös perheohjaajien puhelinnumero, joka on käytössä läpi vuorokauden. Kello 8-21 välillä puhelimeen vastaavat oman yksikön työntekijät ja yöaikaan puhelut ohjataan lastensuojelulaitos Eemelin numeroon, jossa on myös yöllä henkilökunta paikalla. Yöaikaan tulevista puheluista välittyy tieto perhekuntoutuksen perheohjaajille sähköisen asiakastietojärjestelmän kautta. Esittelykansioista löytyvät perhetukiyksikön johtajan sekä toiminnanjohtaja yhteystiedot sekä perhetukiyksikön osoite.

Aikaisempien asiakkaiden kanssa on tultu huomaamaan, että heillä on ollut ennen jakson alkua varsin vähäiset tiedot perhekuntoutuksesta ja sen sisältämästä toiminnasta. Vaikka asiakkaat tulevat perhekuntoutukseen vapaaehtoisesti on kuntoutusjakson aloittaminen aina melko viimesijainen vaihtoehto lapsen tai lapsien sijoittamiselle perheen ulkopuolelle. Asiakashaastattelut vahvistivat asian ja sisällytin esittelykansioon osion, missä selitetään Eemelin perhekuntoutusprosessin ja sen eri osat alueet sekä mitkä palvelut kuuluvat perhekuntoutukseen. Lisäksi haastateltavat asiak-

kaat olivat kiinnostuneita lastensuojelulaitoksen muista yksiköistä ja niiden toiminnasta, jonka seurauksena esittelin lyhyesti koko lastensuojelulaitos Eemelin eri yksiköt ja sijainnit sekä perhekuntoutusprosessin, kuten aikaisemmin kappaleessa viisi on kirjoitettu.

Asiakashaastatteluissa tuli esiin, että perheet ovat hieman epätietoisia, mitä perhekuntoutusjakson hintaan sisältyy ja se aiheuttaa toistuvia kyselyitä henkilökunnalta. Tämän takia lisäsin kansioon osion, jossa luettelomaisesti on nimetty vuorokausihintaan sisältyväksi, kuntouttavien toimien lisäksi, asuminen perheasunnossa, ruoka, jonka perhe itse valmistaa, samoin kodinhoitoon liittyvät tarvikkeet sekä hygieniatarvikkeet. Perhekuntoutusjakson aikana käytetyt lääkkeet kustannetaan perheille, mutta erikoislääkkeet erillisen sopimuksen mukaan. Perheelle kustannetaan myös harrastuksia sekä psykologin tapaamiset ja psykoterapia. Perhekuntoutusjakson hintaan sisältyvät myös jakson jälkeen toteutettavat kotikäynnit.

Asiakkaat toivoivat lisäksi tietoa, miksi muut perheet ovat perhekuntoutukseen tulleet. Perheet ovat tietysti keskenään tekemisissä ja voivat kertoa haluamiaan asioita omasta tilanteestaan toisilleen, mutta perheille oli kuitenkin epäselvää, kuinka erilaisista syistä perhekuntoutusjakso voidaan aloittaa. Kaikilla oli selkeänä oma tilanne, mutta oli epäselvää miksi naapurissa asuva perhe on tullut kuntoutukseen? Muiden perheiden kohtaamista kaikki haastatellut asiakkaat pitivät jännittävänä. Asiakkaiden tilanteiden esittely tarkemmin ei vaitiolovelvollisuuden vuoksi ole mahdollista. Perheet kuitenkin ovat toistuvasti tiedustelleet toistensa tilanteista myös henkilökunnan välityksellä, jolloin tuntui luontevalta koota luettelo mahdollisista syistä. Sisällytin esittelykansioon luettelomaisen osuuden, mistä erilaisista syistä perhekuntoutuksessa ollaan.

Kaikkien haastateltujen asiakkaiden yhteinen toive oli saada henkilökunnalle nimilappu tai henkilökortit, mutta he kokivat esittelykansioon tulevien kuvien ja nimien riittävän ainakin aluksi. Selkeästi tuleminen yksikköön on ollut kaikilla niin jännittävä, että perheohjaajien nimet eivät olleet jääneet mieleen. Henkilökunta ei ollut suunnitellut kuvallista esittelyä kansiossa, mutta kaikki suostuivat kuvattaviksi, koska kuvien koettiin helpottavan asiakkaiden ja henkilökunnan vuorovaikutusta. Henkilökorttien hankkimisesta on ollut puhetta, koska kortti olisi selventävä tekijä myös, kun

ollaasiakkaiden kanssa vaikkapa neuvola- tai lääkärikäynnillä. Nyt syntyy toisinaan asiakkaiden mielestä kiusallisia tilanteita, kun henkilökunta voidaan sekoittaa mm. asiakkaana olevan lapsen äidiksi.

Koska yhteisten tilojen käyttö on ollut aikaisempien asiakkaiden kanssa joskus epäselvää ja esimerkiksi pyykkitilojen siisteys on ollut toisinaan hieman kyseenalainen, oli henkilökunnan toive laittaa esittelykansioon tarkat ohjeet yhteisten tilojen käyttöön liittyen. Perheillä on mahdollisuus omien voimiensa ja mielenkiinnonkohteittensa mukaan osallistua perhetukiyksikön töihin siivoamalla, tekemällä pihatöitä ja osallistumalla yhteisten lounaiden valmistukseen. Samalla toivotaan lisääntyvän yhteisestä omaisuudesta huolehtimisen ja asiakasperheiden oman aktiivisuuden yhteisten tilojen siisteydestä huolehtimisen suhteen. Asiakasperheitä haastateltaessa tuli esiin, että he ovat olleet hieman arkoja tarttumaan mm. siivoustöihin, kun siitä ei ole ollut mitään erillistä ohjeistusta. Tietysti pitää huomioida, että perheiden vointi on jakson aikana hyvin erilainen. Myös yksilöllisyys on mainittu esittelykansiossa juuri siitä syystä, etteivät samat säännöt koske kaikkia, vaan tulee huomioida asiakasperheiden kokonaistilanne. Esittelykansiossa olen selostanut yhteisten tilojen käyttöön liittyviä yksityiskohtia, kuten tietokoneen sekä pyykki- ja saunatilojen käyttö.

Perheiden läheiset ovat tervetulleita vierailulle perhetukiyksikköön, mutta kaikista vieraista sovitaan perheohjaajien kanssa yksilökohtaisesti ja vieraat noudattavat yksikön sääntöjä mm. poistumalla viimeistään kello 20.00, jolloin perheille jää riittävästi aikaa hoitaa iltatoimet ja rauhoittua nukkumaan. Jakson aikana perheohjaajat osallistuvat perheiden kanssa neuvola- ja lääkärikäynteihin. Perheet voivat käyttää omaa autoa menoihinsa, mutta perheiden välttämättömät menot, kuten kauppa, lääkäri, neuvola sekä viikko-ohjelmaan merkatut virkistysmenot hoidetaan perheohjaajien kanssa perhetukiyksikön autolla. Esittelykansiossa on malli perheiden viikko-ohjelmavuorosta ja yhden sivun mittainen perhekuntoutussanasto, jossa avataan yksikössä käytössä olevaa termistöä. Selitettyjä sanoja ovat aamupiiri, omaohjaaja, perhearvio, yhteinen tekeminen ja viikko-ohjelma. Sanastossa kerrotaan myös muutamalla sanalla millaisia menetelmiä ovat MIM ja VIG^{MLL®}. Termit sanastoon valikoituivat haastattelujen perusteella.

Henkilökunnan huomio on myös ollut, etteivät kaikki perheet välttämättä osaa toimia hätätilanteessa, joten tein kansioon selkeät ohjeet, miten toimitaan erityistilanteissa mm. hälytysjärjestelmän lauetessa. Asiakashaastatteluissa nousi esiin samoja puutteita, jonka vuoksi kokosin esittelykansioon perhekuntoutuksen yleiseen turvallisuuteen liittyvät ohjeet sekä toimintaohjeet hätätilanteen sattuessa. Ensimmäiseksi on ohjeistettu yksikön hälytysjärjestelmä, pelastautumispaikka ja toiminta hätätapauksissa. Yksikön kaikista hälytyksistä menee tieto sekä perhetukiyksikön johtajalle, että perheohjaajien puhelimeen.

Asiakkaiden kanssa käydään jakson alussa läpi perhekuntoutuksen säännöt. Asiakashaastatteluissa tuli esiin, että kopio sääntöpaperista olisi hyvä olla esittelykansiossa, jotta asioita voi myöhemmin tarkastaa. Myös perheohjaajat ovat huomanneet, että perheiden on joskus vaikea sitoutua sääntöihin tai muistaa, mitä sääntöjä yksikössä on. Allekirjoittanut asiakas sitoutuu noudattamaan yhteisiä sääntöjä ja toimimaan hyvien käytöstapojen mukaisesti huomioiden myös muut asukkaat. Perheet kunnioittavat muiden perheiden yksityisyyttä ja sitoutuvat noudattamaan vaitiolovelvollisuutta muiden perheiden asioissa.

Asiakashaastattelut antoivat todella hyvin tietoa ja vahvistivat ennakkotietoa esittelykansioon tarpeellisuudesta. Kaikki asiakkaat olivat sitä mieltä, että asunnossa olevaa kansiota tulee varmasti käytettyä juuri tietojen tarkastamiseen ja se tulee lisäämään tietämystä juuri perhekuntoutuksesta ja käytettävistä menetelmistä. Asiakkaita kuitenkin kiinnostivat selkeästi erityyppiset tiedot. Yksi perhe ei oikeastaan ollut kiinnostunut Harjavallasta ollenkaan ja olivat varsin tyytyväisiä kaikkiin viikko-ohjelmaan laitettuihin toimintoihin, kaipaamatta muuta toimintaa. Aikaisempien asiakaskokemusten perusteella koin kuitenkin hyödylliseksi liittää tietoa Harjavallasta ja paikkakunnan kartan sekä esittelylehdisten mukaan esittelykansioon.

Kokosin kansioon yhden sivun mittaisen perustietopaketin, jossa selviää paikkakunnan asukasluku ja pinta-ala. Kansiossa on maininta Harjavallan maastotyyppistä ja muutaman sanan kuvaus kaupungin läpi virtaavasta Kokemäenjoesta. Liitin mukaan Harjavallan kaupungin sähköpostiosoitteen ja keräsin esittelykansioon muutamia osoitteita Harjavallan palveluista, joita perhekuntoutusasiakkaat kokemuksen mukaan käyttävät tai saattavat tarvita. Listassa on osoitteet, puhelinnumerot tai sähkö-

postiosoitteet 18:sta eri toimijasta Harjavallassa. Kaupungin palveluista on vain lyhyt yhteenveto, koska päädyin asiaa mietittyäni liittämään kansioon viimeisimmät esitellyt Harjavallasta sekä kaupungin kartan. Uudesta kaupungin esitteestä jokainen asiakas löytää ajan tasalla olevat tiedot eri palveluista ja ne on helppo uusia aina uuden esitteen ilmestymisen yhteydessä.

Opinnäytetyön tuloksena valmistui 17 -sivuinen esittelykansio lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksen jokaiseen viiteen asuntoon sekä yksi ohjaajien käyttöön. Tekstiä elävöittämään otin kuvia perhetukiyksiköstä ja asiakkaana olevista lapsista niin, ettei henkilöä kuitenkaan voida tunnistaa.

8 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

8.1 Eettiset kysymykset

Tutkimusetiikka tulisi aina sitoa asiayhteyteen. Sosiaalityön tutkimuksissa vallitsee yleinen käsitys siitä, että tutkimuksen kaikkiin vaiheisiin ja valintoihin tulisi sisällyttää tutkimuseettinen arviointi ja hyvien tutkimuskäytäntöjen huomioiminen. Erityisesti opinnäytetöissä näyttää kuitenkin siltä, että tutkimuseettiset kysymykset jäävät usein pelkiksi yksittäisiksi tietosuojakysymyksiksi, joilla pikemminkin suljetaan pois ongelma kuin tarkastellaan niitä itsekriittisesti. Sosiaalityön tutkimuksen hyveenä pidetään myös sitä, että eettisesti kestävä tutkimus välttää vahingon aiheuttamista samalla pyrkien olemaan hyödyllinen ja rakentava tutkimukseen osallistuville. Jos pelkästään tutkija saa mainetta ja kunniaa ei voida puhua eettisesti kestävästä tutkimuksesta. (Rauhala & Virokannas 2011, 238.)

Johdannossa nostan esiin, että asiakastyön eettisten periaatteiden yhdistävänä tekijänä voidaan pitää asiakaslähtöisyyttä. Ilman työntekijän sisäistämää ajatusta toiminnan asiakaslähtöisyydestä eivät eettiset periaatteet voi toteutua. Eettisesti korkeatasoista työtä toteutetaan asiakaslähtöisesti huomioiden asiakkaan omia käsityksiä. Asiakkaan omaa toimintaa kunnioitetaan ja hän voi toiminnallaan määritellä omien asioiden etenemisjärjestyksen ja aikataulun tullen samalla asiallisesti kohdelluksi.

Asiakkaan kanssa tehdään yhdessä asioita ja suhde perustuu avoimuudelle ja luottamukselle sekä ihmisen kunnioittamiselle. Tällaisessa asiakassuhteessa asiakkaalla on mahdollisuus toimintavoiman kasvulle ja samalla vältetään riippuvuussuhteiden muodostuminen. Ihmisyys pystytään näkemään ihmisen tekojen takaa ajatuksena, että jokaisella ihmisellä on loukkaamaton ja yhtäläinen ihmisarvo ja jokaista ihmistä tulisi kohdella suorituksista ja ominaisuuksista riippumatta tasavertaisesti ja yhtäläisesti. (Raunio, 2009, 102-104.)

Opinnäytetyössäni toteutuu asiakaslähtöisyys tekemieni haastattelujen kautta. Haastateltavat asiakkaat kohtasin hyviä eettisiä periaatteita noudattaen avoimesti ja läpinäkyvästi. Asiakkailla oli mahdollisuus kieltäytyä haastattelusta tai keskeyttää se missä vaiheessa tahansa. Työn edetessä kysyin asiakkaiden mielipiteitä ja huomioin ne lopullisen esittelykansion kokoamisessa. Valmiin työn annoin asiakkaille selattavaksi palautteen saamiseksi. Asiakasnäkökulma on keskeisenä osana esittelykansion sisältöä ja on selvää, että haastateltavat nauttivat yksityisyyden suojaa ja tietoja käsiteltäessä tietosuojaan liittyvät asiat on huomioitu. Tutkimusetiikka on yksittäisen tutkimusprosessin kuljettamiseen liittyvän kysymyksen lisäksi koko tietojärjestelmään ja tieteelliseen tietoon sitoutuva kokonaisuus ja se tulee pitää koko työn ajan läsnä olevana päätöksentekotaitona. (Rauhala & Virokannas 2011, 251.)

Opinnäytetyötä kirjoittaessani olen totuudenmukaisesti tuonut esiin kenen ideoista, johtopäätöksistä ja kehittämis ehdotuksista on ollut kysymys. Olen ilmoittanut lähdeviitteillä kenen tekstiä, näkemyksiä ja tutkimustuloksia olen työssäni käyttänyt. Kaikki opinnäytetyössä mainitut lähteet löytyvät lähdeluettelosta ja kaikkia lähdeluettelossa mainittuja teoksia on käytetty tekstissä. (Hakala 2004, 138.)

8.2 Luotettavuuden pohdinta

Tutkittavaa kohdetta ja aineistoa voi tarkastella monesta eri näkökulmasta. Aikaisemmin tutkitusta aiheesta on tarjolla lähdeaineistoja ja toisinaan erilaisin menetelmin saatuja hyvinkin toisistaan poikkeavia tuloksia. Opinnäytetyöhön valittavien lähdeaineistojen tarkka valinta on erityisen tärkeää. Harkinta ja kriittisyys ovat tae luotettavan materiaalin saavuttamiseksi. Työhöni olen valinnut pääasiassa tuoreita,

tunnettujen ja asiantuntijoiksi tunnistettujen tekijöiden ajantasaisia lähteitä. Lähteitä valitessani olen perehtynyt jo aikaisemmin alan kirjallisuuteen ja sitä kautta saanut varmuuden käyttämieni lähteiden luotettavuudesta. Olen käyttänyt lähteinä myös haastattelujen kautta keräämääni tietoa, joka perustuu asiakkaiden omiin kokemuksiin ja tuntemuksiin, sekä perhetukiyksikön perheohjaajien ja johtajan aikaisempien asiakaskontaktien esiin nostamiin kysymyksiin ja pohdintoihin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 72.)

Mietin pitkään luotettavuutta, koska en tehnyt varsinaista laadullista tutkimusta, vaan haastattelin asiakkaita saadakseni vahvistusta aikaisempien asiakaskontaktien esiin tuomien tietojen varmistamiseksi. Opinnäytetyöni perustuu vahvaan luottamukseen työyhteisöni kyvystä nähdä asiakas kuntoutujana kokonaisvaltaisesti. Asiakkaan kohtaamisen herkkyyks ja kyky kohdata erilaisia ihmisiä on perustana tekemälleni työlle. Luotan työn edetessä pyytämäni palautteen vilpittömyyteen tavoitteena saada asiakkailla hyödyllistä tietoa sisältävä esittelykansio.

Sisällytin kehittämisprosessiin hetkiä, jolloin tarkastelimme tavoitteita yhdessä. Perheohjaajilta saamani palaute oli prosessia eteenpäin vievää ja kannustavaa. Asiakkaiden palautteesta paistoi selkeästi esittelykansioon tiedon lisääntymisen tuoma ilo. Vielä en ole saanut muutosehdotuksia, vaikka niitäkin olen uusilta asiakasperheiltä kysellyt. (Vataja 2009, 65.)

9 POHDINTA JA PÄÄTELMÄT

9.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Opinnäytetyön toimeksiantajalle on toisinaan etua siitä, että työn tekijä on joku työyhteisön ulkopuolelta. Henkilö, jolla on riittävä tekninen taito, mutta jolla ei ole rasitteena yrityksen kulttuuria ja perinteistä toimintatapaa saattaa nähdä asioita, joita yksikössä työssä oleva ei välttämättä näe. (Hakala 2004, 41–42.) Oman opinnäytetyöni osalta luotan työyhteisön ja asiakasperheiden antamaan palautteeseen. En kuitenkaan voi olla vakuuttunut esittelykansioon tiedon riittävästä määrästä tai oikeasta laadusta

kaikille asiakkaille ennen pitempää käyttökokemusta. Toivon, että saamani hyvä palaute on ollut vilpitöntä. (Murto 2009, 84.)

Arvioiva työote kohdistuu työn analyyttiseen ajatteluun ja on työn tietoista tutkimista, kehittämistä, arvioivien kysymysten esittämistä sekä toiminnan arviointia. Arvioinnin tarkoituksena on myös laadun parantaminen ja käytännön kokemuksista nousevan tiedon hyödyntäminen, kuten sain omassa opinnäytetyössäni huomata. (Vataja 2009, 51-53.)

Alkuperäiseen suunnitelmaan kuului liittää esittelykansioon tarkkoja tietoja lähialueiden harrastusmahdollisuuksista. Asiaa mietittiin työyhteisössä ja tultiin siihen tulokseen, että harrastuksista pitäisi olla erillinen kansio. Harrastuskansion nähtiin sisältävän melko paljon mm. aukioloaikoja ja hintatietoja, jotka usein muuttuvat lyhyelläkin aikavälillä. Opinnäytetyöni tarkoitus on olla helppokäyttöinen esittelykansio, jonne tarvittaessa vaihdetaan päivitettyjä sivuja, mutta jota ei tarvitse viikoittain tarkastaa muutosten osalta. Siksi päädyttiin sisällyttämään esittelykansioon mahdollisimman vähän lyhyellä aikavälillä muuttuvia yksityiskohtia.

Asiakashaastatteluissa nousi esiin hyvin käyttökelpoista tietoa. Pääasiassa keskityin kysymyksillä saamaan tietoa asiakkaiden kokemuksista ja tuntemuksista perhekuntoutusjakson alkaessa. Perhe, joka tuli todella lyhyellä varoitusajalla, eikä ehtinyt käymään tutustumassa yksikköön, oli selkeästi ollut epätietoisin perhekuntoutuksesta ja oli pakatessaan miettinyt hyvinkin yksityiskohtaisia asioita liittyen yksikössä olemiseen. Tutustumiskäynnillä ennen yksikköön tuloa ollut asiakas oli ollut perhetuokiosikössä käydessään melko jännittynyt, mutta selkeästi hänen oli helpompi tulla yksikköön, koska oli jo nähnyt asunnon ja osan ohjaajista. Hän oli tutustumiskäynnin yhteydessä saanut mielestään hyvin tietoa yksikön toiminnasta ja hänelle omat kuntoutumistavoitteet olivat varsin selkeänä mielessä. Hän toivoi lisätietoa varsinkin Harjavallasta ja lähialueen lenkkeilymahdollisuuksista. Kolmas perhe tuli perhekuntoutukseen ilman esittelykäyntiä. Kahta, ilman tutustumista perhekuntoutukseen tulla, perhettä yhdisti varsin suuri epätietoisuus kokonaistilanteesta. Toisin sanoen perhekuntoutuksen asiakkaat ovat hyvin erilaisissa elämäntilanteissa, jotka vaikuttavat koko perheen toimintaan ja kuntoutumisprosessin käynnistymiseen.

Esittelykansion on tarkoitus olla antamassa tukea kodista ulospäin suuntautuvan toiminnan suunnittelussa sekä lisätä tietämystä yksikön sisällä tapahtuvasta toiminnasta. Asiakkaiden otettua kansiot käyttöön on palaute ollut hyvää. Kansiosta he ovat voineet tarvittaessa tarkastaa omalle perheelle merkityksellisiä asioita mm. mitä erilaiset kuntouttavat toiminnot tarkoittavat ja kuinka erilaisista lähtökohdista kuntoutustyötä voidaan tehdä. Perheet ovat löytäneet esittelykansista työntekijöiden nimet ja varsinkin perhekuntoutuksen alussa tulevasta tietotulvasta ohi menneiden asioiden tarkastamisessa esittelykansio on palvellut nykyisiä asiakkaita. Kansio on asiakkaiden mukaan helpottanut kuntoutuksen alun kuormitusta, koska sieltä on voinut varmistella asioita myös jälkikäteen, eikä ole tarvinnut jokaisessa asiassa kääntyä perheohjaajien puoleen. Lyhyeen esittelyyn Harjavallasta asiakkaat ovat suhtautuneet mielenkiinnolla ja todenneet tiedon auttavan, kun hoitavat asiointia kaupungilla tai ovat kiinnostuneita perhekuntoutuksen ulkopuolisesta toiminnasta.

Alun perin suunnitelmaan kuului laittaa esittelykansioon paljon kysyttyä -osio. Työtä kasatessani totesin kaikkiin kysymyksiin löytyvän vastaukset varsinaisesta esittelykansista, jolloin osio jäi kokonaan pois. Perheohjaajille esitettyjä kysymyksiä olivat juuri sanastoon liittyviä, mitä on VIG^{MLL}®, MIM, perheterapia, yhteinen tekeminen jne., sekä erilaisiin yksikön käytänteisiin, kuten sauna-ajat, yksilölliset/ harkinnanvaraiset kuntouttavat toiminnot jne.

Suunnitteluvaiheessa nimesin esittelykansion palvelevan myös muilta paikkakunnilta tulevia työntekijöitä, joilla ei ole Harjavallan paikallistietämystä. Uskon esittelykansion toimivan tietolähteenä myös heille, koska kokosin Harjavalta-osioon asiakkaiden käyttämien palvelujen yhteystietoja niiltä osin, mitä oli perheohjaajien tietämys koskien aikaisempia asiakkaita.

9.2 Ajatuksia opinnäytetyön tekemisestä

Koska opinnäytetyöni aihe vaihtui melko yllättäen, sain todella tehdä töitä itseni kanssa vaihtaessani myös tutkimusmenetelmää. Alkuperäisen työn olin aikonut toteuttaa laadullisena ja nyt kirjoittamani opinnäyte muuttuikin toiminnalliseksi kehittämistyöksi.

Itselleni aiheen vaihtuminen oli pelkästään positiivinen asia, koska nyt minulla oli mahdollisuus saada aikaiseksi myös jotain konkreettista, jonka jo aloitusvaiheessa tiesin tulevan varmasti tarpeeseen ja hyödyttävän perhekuntoutuksen asiakkaista. Toiminnallisen työn kaksi erillistä osiota, varsinainen kirjallinen osuus ja valmistuva esittelykansio saivat minut aluksi hämilleni, mutta tutustuminen toiminnallisten menetelmien kirjallisuuteen palautti vaivattomasti varsinaisen työn tekemiseen.

Toimeksi annetun opinnäytetyön vaarana piilee sen laajeneminen alkuperäisten rajojen yli. Ammattikorkeakoulun asettamien opintopistemäärien pitäminen tarkasti mielessä on varsin hankalaa, kun on hautautuneena kirjamereen ja haluaisi kaiken mahdollisen tiedon jaettavaksi. Mielestäni on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää jo suunnitteluvaiheessa rajata karkealla kädellä työn sisältö, jotta se ei pääse laajenemaan kohtuuttomaksi opukseksi. Omassa työssäni piti mm. harkita mistä näkökulmasta työtä alan tekemään. Valitsin lähestymisen nimenomaan kuntoutumisen puolelta ja jätin lastensuojelun pelkäksi maininnaksi lastensuojelun tukitoimista. Molempien lähempi tarkastelu olisi lisännyt sivumäärää huomattavasti. (Vilka & Airaksinen 2003, 18.)

Opinnäytetyö on ammatillisen ja persoonallisen kasvun väline, joka kertoo lukijalle työn tekijän ammatillisesta osaamisesta. Työelämästä saatu aihe tukee tekijän ammatillista kasvua ja antaa aitiopaikan omien tietojen ja taitojen peilaamiseen oikeassa työympäristössä. Opinnäytetyö on prosessi, joka parhaimmillaan suuntaa ammatillista kasvua, urasuunnittelua ja työllistymistä. (Vilka & Airaksinen 2003, 17 ja 65.)

9.3 Jatkotutkimusehdotuksia

Työyhteisössä on jo ollut esillä esittelykansion tekeminen myös sosiaalityöntekijöiden käyttöön. Käytännön kokemus on, että tietämyksen lisääminen sosiaalityöntekijöiden keskuuteen olisi ajankohtaista varsinkin, jos sijoittavan kunnan sosiaalitoimesta ei ole vielä ehditty vierailla lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutuksessa. Näkisin sähköisessä muodossa olevan asiakkaille suunnatun esittelykansion mahdolli-

seksi muuttaa muotoon, jossa sen sisältö palvelee sosiaalitoimea ja on helposti lähetettävissä sähköpostin liitteenä tai faksina.

Tarkempi esittelykansio lähialueen harrastusmahdollisuuksista voisi tulevaisuudessa täydentää mukavasti esittelykansion sisältöä. Kansiossa voisi olla tarkemmat tiedot aukioloajoista, pääsymaksuista jne. Tehdessäni yhden asiakashaastattelun englanniksi jäin miettimään olisiko mahdollista tulevaisuudessa tehdä englanninkielisiä esitteitä. Lyhyellä ajanjaksolla perhekuntoutuksen asiakkaina on ollut kansalaisuuksia kolmesta eri maasta. Lisäksi voisi olla eduksi sisällyttää ruotsi toisena kotimaisena kielenä esitteisiin.

Asiakaslähtöisyyttä ei mielestäni koskaan korosteta liikaa ja opinnäytetyö tai muu tutkimus voisi mielestäni liittyä asiakkaiden kokemuksiin kohtaamisesta ja kuulluksi tulemisesta perhekuntoutuksessa. Lisäksi työntekijänä toivoisin asiakkaiden seurantatutkimusta, jossa selvitetään perhekuntoutuksen vaikuttavuutta tiedustelemalla perheen tilannetta vuoden tai puolen vuoden kuluttua kuntoutumisjakson päättymisestä.

LÄHTEET

- Hakala, J. T. 2004. Opinnäytetyöopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus.
- Heino, T. 2007. Varhainen vastuunotto lastensuojelussa. Teoksessa N. Remsu & M. Törrönen (toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 36- 47.
- Heino, L. & Miller, H. 2007. Kohti varhaista vastuunottoa. Teoksessa N. Remsu & M. Törrönen (toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 11- 15.
- Heino, L. & Viinikainen, A. 2013. Vanhemmuuden vahvistuminen ja työntekijän ammatillinen kehittyminen. Teoksessa N. Mellenius & N. Remsu (toim.) Vuorovai-
kus kuvassa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntou-
tussäätiö, 169- 186.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi, perhetyön arkea. Helsinki: Tekijät ja Edita Publishing Oy.
- Kettunen, R., Kähärä-Wiik, K., Vuori-Kemilä, A. & Ihalainen, J. 2009. Kuntoutumi-
sen mahdollisuudet. 4. uud. p. Helsinki: WSOYpro.
- Laine, S., Heino, L. & Pärnä, K. 2010. Perhekuntoutuksen moniammatilliset käytän-
nöt. Teoksessa M. Törrönen & K. Pärnä (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekun-
toutuksessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutus-
säätiö, 137- 165.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 1983. L 8.4.1983/361 muutoksineen.
- Lastensuojelulaitos Eemelin www- sivut. 2013. Viitattu 11. 6. 2013.
<http://www.lsleemeli.fi/>
- Lastensuojelulaki, 2010. L 12.2.2010/88 muutoksineen.
- Linnakangas, R. & Lehtoranta, P. 2011. Psykkisesti oireilevien lasten ja nuorten
perhekuntoutus. Teoksessa A. Järvikoski, J. Lind & A. Suikkanen (toim.) Kuntoutus
muutoksessa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 207-219.
- Linnakangas, R., Lehtoranta, P., Järvikoski, A. & Suikkanen, A. 2010. Perhekuntou-
tus puntarissa. Helsinki: Kansaneläkelaitos.
- Miller, H. & Törrönen, M. 2010. Arvostava ja aito kohtaaminen. Teoksessa M. Tör-
rönen & K. Pärnä (toim.). Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Helsinki:
Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 67-87.
- Murto, K. 2009. Työyhteisölliset ilmiöt osana kehittämistyötä. Teoksessa R. Seppä-
nen-Järvelä & K. Vataja (toim.) Työyhteisö uusille urille. Jyväskylä: PS-kustannus.
79-93.

Pärnä, K. 2010. Perhekuntoutus lasten ja perheiden palveluna. Teoksessa M. Törrönen & K. Pärnä (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 41- 50.

Pösö, T. 2006. Monenlaista vanhemmuutta. Teoksessa E. Hermanson & R. Martsola (toim.) Aikuinen vanhemmuus. Helsinki: Kirjapaja Oy, 87-99.

Rauhala, P- L. & Virokannas, E. 2011 Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa A. Pehkonen & M. Väänänen- Fomin (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 235- 255.

Raunio, K.2009. Olennainen sosiaalityössä. Toinen painos. Helsinki Gaudeamus.

Remsu, N. 2007 Lapsi- ja perhepalvelujen kehittämistyön nousukausi- varhaisesta puuttumisesta varhaiseen vastuunottoon. Teoksessa N. Remsu & M. Törrönen (toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 23- 35.

Seppänen-Järvelä, R. & Vataja, K. 2009. Mitä työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen on? Teoksessa R. Seppänen-Järvelä & K.Vataja (toim.) Työyhteisö uusille urille. Jyväskylä: PS-kustannus, 13-30.

Sihvola, S. 2006. Hoivan voima. Teoksessa E. Hermanson & R. Martsola (toim.). Aikuinen vanhemmuus. Helsinki: Kirjapaja Oy, 103-115.

Soisalo, R. 2012. Särkyvä mieli- lasten ja nuorten psyykkinen oireilu. Helsinki: Suomen psykologinen instituuttiyhdistys ry.

Sosiaali- ja terveystalveluiden www- sivut 2013. Viitattu 11.6.13.
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveystalvelut.fi

Sosiaaliportin www-sivu., 2013. Viitattu 11.6.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi>

Vataja, K. 2009. Arvioiva työote- kehittämisen peruslähtökohta. Teoksessa R. Seppänen-Järvelä & K.Vataja (toim.) Työyhteisö uusille urille. Jyväskylä: PS-kustannus, 51- 64.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Tervetuloa lastensuojelulaitos Eemelin perhekuntoutukseen!

Kädessäsi olevasta kansiota löydät tietoa Lastensuojelulaitos Eemelistä, sen eri yksiköistä ja erityisesti perhekuntoutuksesta. Tästä kansiota löytyy lisäksi perustietoa Harjavallan palveluista ja harrastusmahdollisuuksista.

Mikäli et löydä tarvitsemaasi tietoa kansiota, niin ole rohkeasti yhteydessä perheohjaajiin p. 044 713 9507. Tämä numero on käytössä 24/7. Perhekuntoutuksen ohjaajat vastaavat puhelimeen klo 8-21 välisen ajan. Muina aikoina puhelu ohjautuu lastensuojelulaitos Eemelin toiseen yksikköön, jossa vuorossa oleva ohjaaja ottaa puhelun vastaan ja on tukenasi

Perhekuntoutuksessa työskentelevät

J
O
H
T
A
J
A

Mirja "Mirkku" Janhu

P
E
R
H
E
O
H
J
A
A
J
A
T

Eeva Åberg

Tuija Pitkänen

Mirja Halminen

Anne Valkosalo

Eira Mertala

EEMELIN PERHEKUNTOUTUS

MITÄ?

- Eripituiset perhekuntoutusjaksot
- Paikkoja 5 eri kokoiselle perheelle
- Toiminta klo 07-21 välillä, yöaikaan päivystäjä tarvittaessa

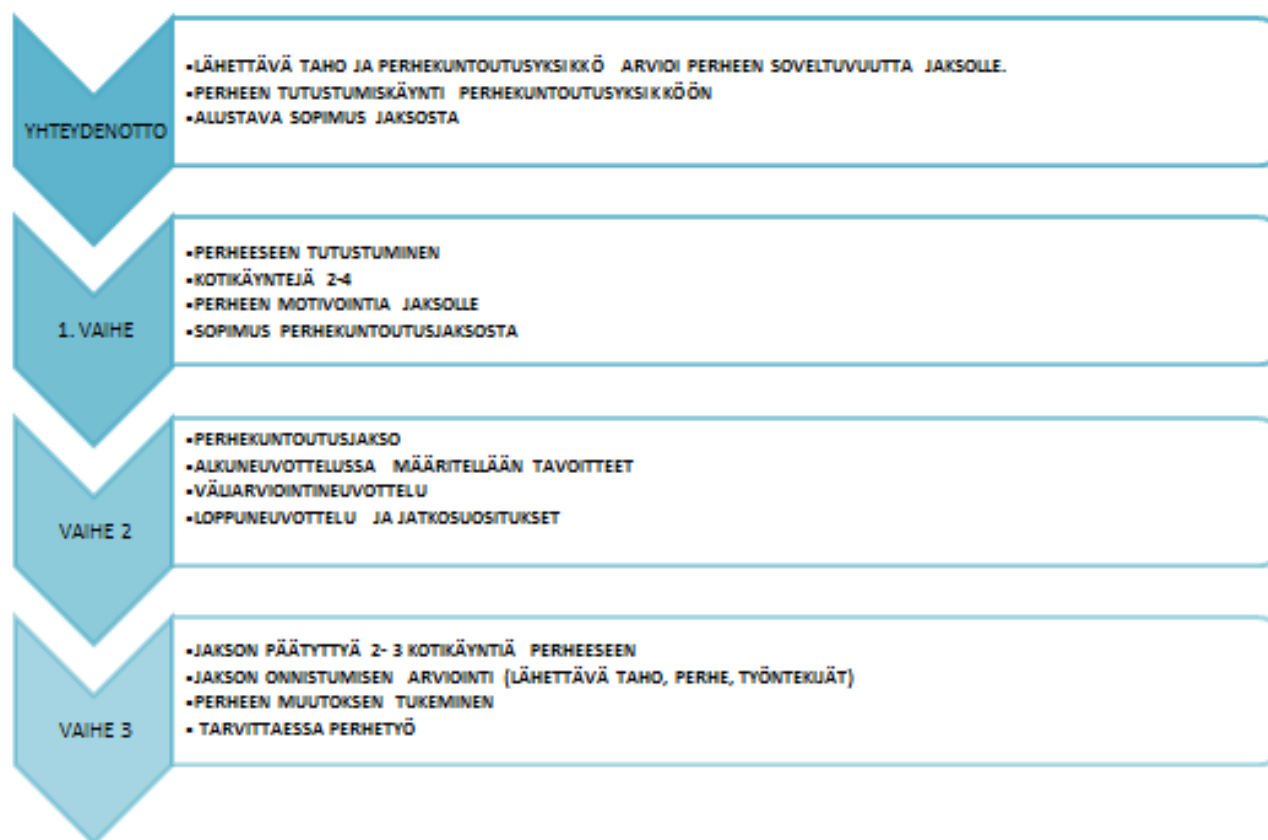
KENELLE?

Perhekuntoutusjakso sopii perheille, joissa on

- yllättävä kriisi, jolloin perheen omat voimavarat eivät riitä
- puutteita vanhemmuudessa, esimerkiksi liittyen elämäntapaan tai arjen hallintaan
- lievä tai hallinnassa oleva päihdeongelma
- mielenterveysongelma tai psyykkinen sairaus, joka on lievä tai hallinnassa
- parisuhdeväkivaltaa, jos välitöntä uhkaa ei ole
- tarve perhe- tai vanhemmuuden arvioinnille
- parisuhdeongelmia
- lastenhoito haasteellista, esimerkiksi vauvan univaikeuksien vuoksi

PERHEKUNTOUTUSPROSESSI

TAVOITTEENA TURVALLINEN KOTIINPALUU JA PERHEEN ITSENÄISEN ARJEN MAHDOLLISTUMINEN

PERHEKUNTOUTUKSEN
PERHEKUNTOUTUKSEN
OSA-ALUEET

TAVOITTEELLINEN
TYÖSKENTELY

ARVIOIVA
näkökulma

PERHETERAPIA

PERHEOHJAUS

VERTAISRYHMÄT

TOIMINNALLISUUS

PERHEEN KOTIUTUMINEN
- pysyvä muutos

PERHEKUNTOUTUSJAKSON HINTAAN SISÄLTÄVÄT

Perhekuntoutusjakson vuorokausihintaan kuuluu kuntouttavien toimintojen lisäksi:

- Asuminen kalustetussa perheasunnossa
- Ruoka, jonka perhe itse valmistaa
- Hygieniatarvikkeet
- Kodinhoitoon liittyvät tarvikkeet
- Lääkkeet, erikoislääkkeet sopimuksen mukaan
- Laitoksen ulkopuoliset harrastukset sopimuksen mukaan
- Psykologin palvelut
- Psykoterapia
- Jakson jälkeen tehtävät kotikäynnit

YHTEYSTIEDOT

Eemelin Perhetukiyksikkö

Pohjoisrannantie 241

29200 HARJAVALTA

PERHEKUNTOUTUS

Mirja Janhu

perhekuntoutuksen johtaja

044-5542019

mirja.janhu@lsleemeli.fi

Jaana Lauren

Toiminnanjohtaja

044-5746331

jaana.lauren@lsleemeli.fi

Yksityinen lastensuojelulaitos Eemeli

Asumisyksiköt

Lastensuojelulaitos Eemeli on aloittanut toimintansa maaliskuussa 2003 avaamalla Harjavallan keskustaan kaksi 6-paikkaista asumisyksikköä, jotka tarjoavat lämminhenkisen kodin huostaan otetulle tai muulla tavoin sijaishuoltoa tarvitsevalle 10–18 -vuotiaalle lapselle ja nuorelle.

Eemelissä asuvat lapset ja nuoret tarvitsevat erityistä tukea ja ohjausta kasvussaan ja kehityksessään. Syitä Eemelissä asumiseen voivat olla mm. sosiaalinen sopeutumattomuus, rajattomuus, päihteiden käyttö, kouluongelmat, peliriippuvuus, turvattomat kotiolot tai psyykkiset ongelmat, kuten masennus ja itsetuhoisuus.

Vastaanottokodit

Lastensuojelulaitos Eemelin Harjavallan vastaanottokoti on aloittanut toimintansa vuonna 2007. Se toimii Lastensuojelulaitos Eemelin kanssa samassa pihapiirissä omana yksikkönään.

Nakkilan vastaanottokoti aloitti toimintansa keväällä 2012.

Eemelin vastaanottokodit tarjoavat päivystyshoiteisia ja akuutteihin tilanteisiin liittyviä lyhyitä hoitajaksoja 0-17-vuotiaille lapsille. Vastaanottokodilla on valmius ottaa lapsi sisään turmin varoitussajalla. Paikkoja sekä Harjavallassa että Nakkilassa on seitsemälle lapselle.

Lastensuojelulaitos Eemelin perhetukiyksikkö

Perhetukiyksikön tiloissa sijaitsevat perhetyön palvelut sekä perhekuntoutus.

Tilat tarjoavat perhekuntoutuksen asiakkaille oman asumuksen jakson ajaksi. Pihapiiri ja yksikön muut tilat mahdollistavat monipuolisten toimintojen järjestämisen asiakkaidemme kuntoutumisen tueksi.

Eemelin perhetukiyksikön toimintaperiaatteina ovat perheen voimavarojen, vanhemmuuden, osallisuuden ja toimintakyvyn tukeminen perheen omaa identiteettiä kunnioittaen. Pyrimme vahvistamaan perheen arjen hallinnan taitoja ja perusvalmiuksia niin, että perhe pystyisi jatkamaan elämäänsä kotiin tehtävän perhetyön tai perhekuntoutusjakson loputtua itsenäisesti.

Perhetyö

Perhetukiryksikössä toimiva kotiin tehtävä perhetyö on voimavarakeskeistä, läpinäkyvää ja perhettä tukevaa. Eemelin perhetyössä perheelle voidaan antaa esimerkiksi ohjausta arjen hallintaan, vanhemmuuteen liittyviin kysymyksiin tai perheen sisäiseen vuorovaikutukseen liittyviin ongelmiin. Perhetyöllä voidaan myös varmistaa perheen muutoksen säilyminen esimerkiksi vastaanottokodilla toteutetun pysäytysjakson jälkeen tai tilanteessa, jossa lapsi huostaanoton jälkeen palaa kotiin.

Perhetyömme toimii myös päivystysluonteisesti ja pystymme järjestämään ammattitaitoista apua saman vuorokauden puolella perheen äkillisiin kriiseihin.

Perhekuntoutus

Kun perhe tarvitsee intensiivistä tukea, tarjoamme koko perheelle eri pituisia arviointi- ja kuntoutusjaksoja.

Perhekuntoutusjakson kuntoutussuunnitelma tehdään yhdessä lähettävän tahon, perheen ja perhekuntoutuksen kanssa. Tarvittaessa kuntoutusjakson sisältöön kuuluu perhe- ja parisuhdeterapia tai psykologin palvelut.

Ollennainen osa perhekuntoutusta on jakson jälkeen tehtävät kotikäynnit, joissa arvioimme perheen kuntoutusjaksosta saamaa hyötyä ja arjen sujumista kotona. Voimme tarjota myös perhetyön perheen kotiin jakson päätyttyä, jolloin toimijoina on jo perheelle kuntoutusjaksolla tutuksi tulleet työntekijät.

Perhekuntoutusjakson tavoite

- ☞ Antaa tukea vanhemmuuden haasteisiin
- ☞ Perheen toimintakyvyn vahvistuminen
- ☞ Auttaa perhettä selviytymään kriisistään
- ☞ Perheen vuorovaikutuksen paraneminen
- ☞ Lapsen näkyväksi tekeminen
- ☞ Turvallisen kotiinpaluun mahdollistuminen

Toiminta hätätilanteessa

Tulipalon tai muun vastaavan vahingon sattuessa yksikön kokoontumispaikka on nurmi-/jalkapallokenttä parkkipaikan takana.

Mikäli asunnossa syttyy tulipalo, niin soita **112**

ja poistu välittömästi asunnosta kokoontumispaikalle.

Perhetukiyksikön osoite on Pohjoisrannantie 241, Harjavalta

Jos hälytys laukeaa aiheetta ja sireeni alkaa soida, aseta sininen ”läpyskä” (jonka sait avaimen mukana) asunnossa olevan laitteen eteen merkin kohdalle ja hälytysääni loppuu. Kaikista hälytyksistä tulee tieto perhetukiyksikön johtajalle sekä perheohjaajien puhelimeen.

Yhteiset tilat

Asiakkaat voivat käyttää yhteisiä tiloja, kun niitä ei ole varattu suunniteltuun toimintaan.

Perheiden käytössä on yhteinen sauna, joka tavallisesti lämmitetään kaksi kertaa viikossa. Perheiden sauna-aika merkitään viikko-ohjelmaan.

Pyykkihuone ja siellä olevat koneet ovat perheen käytössä pyykkivuorolistan mukaisesti. Tarvittavista muutoksista voi sopia ohjaajien kanssa.

Yhteisissä tiloissa oleva tietokone on asiakkaiden käytössä. Tietokoneen käytöstä sovitaan ohjaajien kanssa. Lasten tietokoneen käytöstä sovitaan yksilökohtaisesti ja vanhemmat ovat vastuussa koneen käytön valvonnasta.

Yhteisissä tiloissa voit lukea maakuntalehti Satakunnan kansan.

Vierailuajat

Vierailijat ovat tervetulleita perhetukiyksikköön. Kaikista vierailusta sovitaan tapauskohtaisesti perheohjaajien kanssa. Päivävierailijat poistuvat klo 20 mennessä, jolloin perheille jää aikaa hoitaa iltatoimet ja rauhoittua nukkumaanmenoon.

Lääkäri- ja neuvolakäynnit

Perheohjaajat osallistuvat perheiden kanssa kuntoutusjakson aikana tapahtuviin neuvola- ja lääkärikäynteihin.

Perhetukiyksikön työt

Perheillä on mahdollisuus omatoimisesti tai sovitusti osallistua perhetukiyksikön töihin, kuten siivoukset, pihatyöt, yhteisten lounaiden valmistus jne.

Kuljetukset

Perheet voivat käyttää omaa autoaan.

Perheohjaajat hoitavat perheiden välttämättömät menot talon autolla: kauppa, lääkäri ja neuvola sekä viikko-ohjelmaan merkityt virkistysmenot.

Talousbudjetti

Käytettävissä oleva vuorokausibudjetti ruokaostoksiin ja muihin talouden hankintoihin on 5,50 € aikuinen ja 4,00 € lapsi. Vaippahankinnat yms. arvioidaan perhekohtaisesti.

Perhekuntoutussanastoa

Aamupiiriin osallistuvat kaikki kuntoutuksessa olevat perheet. Toiminta on kuntouttavaa ja toiminnallista ja sen tarkoitus on vahvistaa perheiden yhteisöllisyyttä

MIM on videoitu vuorovaikutuksen havaintomenetelmä, jossa vanhemmalle ja lapselle annetaan sarja yksinkertaisia tehtäviä, jotka kuvaavat eri puolia aikuisen ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta

Omaohjaaja valitaan jo ennen perheen tuloa kuntoutusjaksolle. Omaohjaaja hoitaa perheen kanssa yhdessä asioita ja pitää huolen, että perhe tulee oikein ymmärretyksi ja perheen on hyvä olla. Omaohjaaja pitää yhteyttä sosiaalitoimeen ja laatii perheelle viikko-ohjelman

Perhearvio on perheen toimintakyvyn, voimavarojen, vahvuuksien ja vaikeuksien arviointimenetelmä, joka keskittyy perheen elämään ja keskinäisiin suhteisiin, sekä siihen miten ne vaikuttavat jokaiseen perheenjäseneen. Arviointimenetelmän avulla perheen toimintakykyä, vahvuuksia ja vaikeuksia voidaan kuvata yksityiskohtaisesti ja suhteellisen objektiivisesti havainnoiden

VIG Videoavusteinen vuorovaikutuksen ohjaus (VIG MML®) on menetelmä, jota käytetään lasten, perheiden ja erilaisten ryhmien vuorovaikutussuhteiden vahvistamiseen. Menetelmän avulla vahvistetaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta sekä erityisesti aikuisen vuorovaikutustaitoja. Ohjauksen avulla vahvistetaan myös lapsen sosiaalisia taitoja mm. päiväkodissa, koulussa tai kuntoutus- ja hoitotyössä. Lisäksi menetelmää käytetään työntekijöiden omien vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitojen sekä ammattitaidon kehittämiseen. Videoavusteisen työskentelyn yhtenä tärkeimpänä tavoitteena on lapsen näkyväksi tekeminen sekä aikuisen tietoisuuden lisääntyminen oman käyttäytymisen merkityksestä lapsen hyvinvoinnille, kasvulle ja kehitykselle

Viikko-ohjelma on jokaisella perheellä yksilöllisesti suunniteltu aikataulu. Viikko-ohjelman laatii omaohjaaja, huomioiden perheen toiveet. Viikko-ohjelman lisäksi perhe voi suunnitella omia menojaan

Yhteinen tekeminen on vaihtelevaa kaikille perheille samanaikaisesti suunnattua toimintaa, kuten yhteiset lounaat, jonka valmistukseen perheet osallistuvat. Sunnuntain yhteinen tekeminen voi olla ulkoilua, pelaamista tai vaikka leipomista

Lasten hoito on perheohjaajien järjestämää ohjattua toimintaa lapsille

[illegible]

Eemelin perhetukiyksikön

SÄÄNNÖT

- ✚ Perhe sitoutuu jaksolle tullessaan allekirjoituksellaan noudattamaan perhetukiyksikön sääntöjä ja toimintatapoja.
- ✚ Perhe allekirjoittaa perheasunnon irtaimistolistan tullessaan jaksolle. Listaan kirjattu irtaimisto tarkistetaan perheen lähtöpäivänä. Perhe on korvausvelvollinen, mikäli jotain puuttuu. Perheasuntoa koskevista vioista tai esineiden rikkoutumisista on ilmoitettava viipymättä työntekijälle.
- ✚ Perheet eivät vaihtelee asuntojen huonekaluja tai muuta perhekuntoutuksen irtaimistoa asunnosta toiseen ilman ohjaajien lupaa.
- ✚ Perhekuntoutuksessa perhe sitoutuu noudattamaan viikko-ohjelmaa ja osallistuu niin perheelle järjestettyihin yksilöllisiin toimintoihin (esimerkiksi terapiat ja muut keskustelut) kuin myös yksikön perheille yhteisesti järjestettyihin ohjattuihin toimintoihin (esimerkiksi ryhmät ja retket).
- ✚ Vanhemmat vastaavat ensisijaisesti lasten hoidosta ja perheen arjen toiminnoista, kuten ruoan valmistus, pyykinpesu, perheasunnon siivous ja muut perheen käytännön asiat. Lastenhoitojärjestelyt sovitaan aina tapauskohtaisesti etukäteen työntekijöiden kanssa.
- ✚ Kipeää lasta ei voi tuoda yleisiin tiloihin, vaan lapset ovat tuolloin asunnolla huoltajansa hoidossa.
- ✚ Jokainen perhe vastaa myös yhteisten tilojen kunnosta ja siisteydestä huolehtimalla omalta osaltaan tavaroista ja tiloista käytettyään niitä.
- ✚ Perheen tulee ilmoittaa työntekijälle, kun poistuu perhekuntoutusyksiköstä (esimerkiksi asioiden hoitamista varten) ja on kuntoutusjakson aikana aina työntekijöiden tavoitettavissa puhelimitse. Perheen sosiaalityöntekijän kanssa sovitaan myös mahdolliset kotona käymiset tai yöloamat etukäteen.

- ✿ Perhekuntoutuksen asiakkaat ja työntekijät noudattavat hyviä käytöstapoja ja ottavat huomioon muut asukkaat. Perhe kunnioittaa yksikön muiden perheiden yksityisyyttä ja sitoutuu noudattamaan vaitiota muiden perheiden asioissa.
- ✿ Perhekuntoutuksessa noudatetaan hiljaisuutta klo 22 jälkeen.
- ✿ Perhekuntoutusyksikkö on päihteetön. Tupakoimmin tulee tapahtua siihen osoitetulla paikalla. Perhekuntoutusyksikön päihteettömyyden takaamiseksi asiakas voidaan tarvittaessa pyytää puhaltamaan alkometriin. Näiden sääntöjen allekirjoittaminen on sopimus siitä, että asiakas antaa luvan kuntoutusjakson aikana puhallutukseen, mikäli työntekijällä on syytä epäillä, että asiakas on alkoholin vaikutuksen alaisena. Myös huumeeseulat ovat mahdollisia. Päihteettömyys koskee myös kotilomia.

Harjavallan kaupunki

www.harjavalta.fi

Harjavallasta on tullut kaupunki 1977. Asukasluku oli vuoden 2012 alussa 7500 (lähde: Tilastokeskus). Harjavallan pinta-ala on 128 km², josta maapinta-ala 124 km².

Huomattavin vesistö on voimalaitospadon kaupungin kohdalla järvimäiseksi leventämä Kokemäenjoki. Maasto on yleensä tasaista mäntykangasta. Tästä tekevät poikkeuksen vain joen pohjoispuolen kalliomuodostumat ja kaupungin eteläosassa sijaitseva **Hitttenharju**.

Harjavallan keskustassa on muutama kirpputori, erilaisia kauppiaita ja kahvila. Kaupungintalon vieressä on leikkipuisto. Elokvateatteri Kino- Huovissa on näytöksiä muutaman kerran viikossa.

Hitttenharjun ulkoilualueelta löytyy talvella mittava latuverkosto ja laskettelukeskus. Alueella on mahdollista harrastaa myös **curlingia** ja keilausta.

Paratiisin luontopolku kulkee Kokemäenjoen rannassa lähellä Harjavallan voimalaitosta. Polku koostuu kahdesta osasta. Toisen muodostaa noin 1,7 km:n osuus voimalaitoksen padolta **Satalinnaan** ja toisen **Satalinnan** länsipuolisessa maastossa kiertävä noin 3 km:n mittainen lenkki.

Perhekuntoutusta lähinnä oleva uimaranta on Hopearanta Pohjoisrannantien varrella. Toinen, Kultakoukku, sijaitsee sillan vieressä joen pohjoispuolella.

Harjavallan uusi liikunta- ja urheilukeskus valmistuu elokuussa 2013 ja sijaitsee jäähallia vastapäätä Yhdyskadulla.

Muutamia osoitteita

Keski-Satakunnan terveydenhuollon kuntayhtymä

Harjavalan pääterveysasema, Koulukatu 2

puh. (02) 677 3111

Harjavalan kaupunginkirjasto, Myllykatu 1

puh. 044-432 5338

Harjavalan seurakunta, Kirkkokatu 3

evl-harjavalta@evl.fi

Harjavalan Helluntaiseurakunta, Hiirikatu 18

Puh. 02 6741171

harjavalan.helluntaisk@dnainternet.net

Jehovan todistajat Valtakunnansali,

Sairaalanatie 13

02 674 0246

Nordea pankki, Harjavalankatu 17

www.nordea.fi

Osuuspankki, Harjavalankatu 13

www.op.fi

~~LähiTapiola~~, Harjavalta, Siltatie 6

www.lahitapiola.fi

Postipalvelut, Killankatu 2

www.posti.fi/

Kela, Siltatie 6

www.kela.fi

Harjavalan työ- ja elinkeinotoimisto,
Harjavalankatu 6

www.mol.fi

~~K-Market~~, Harjavalankatu 12

~~Lidl~~, Teollisuuskatu 4b

~~Siwa~~, Pirkankatu 1

~~S-Market~~, Pirkankatu 5

~~R-kioski~~, Killankatu 2 ja Siltatie 6

Juna-asema, Asema-aukio 3

Linja-autoasema, Huovinkatu 4